

Autorica nezaboravnog bestselera
„P. S. volim te”

CECELIA AHERN

Svake godine

Čarobno.
You

CECELIA
AHERN

Svake godine

i ostale priče

Naslov izvornika
Every Year / Girl in the Mirror
Copyright © Cecelia Ahern 2011

Tri priče Cecelije Ahern o ljubavi, darivanju, prijateljstvu, čaroliji riječi
i ljepoti čudesnog.

U romanima Cecelije Ahern osjetan je dašak bajke...

Hvala joj na tome što ih je velikodušno posula čarobnim prahom.

Glamour

Posvećeno mojoj dobroj vili Sari Kelly

– Badava se truditi – rekla je Alica – nemoguće se stvari ne mogu vjerovati!

– Sve mi se čini da u tome nemaš baš puno vježbe – rekla je Kraljica. — Kad sam ja bila u tvojim godinama, uvijek sam to vježbala bar pola sata na dan. O joj, katkad bih povjerovala čak šest nemogućih stvari, sve prije doručka.

Alica u Zemlji Čudesa

(preveo: Antun Šoljan)

Svake godine

Svake ih godine gledam. Svake godine uočavam promjene: kako su im dani i godišnja doba razdvojenosti na neki način smekšali jezike. Svake godine dokazi su neznatni, ali ipak vidljivi. Pogledaš li pažljivo bridove, krivulje nekoć ukočenih osmijeha, opuštenost nekoć pogrbljenih ramena i tečnost nekoć isprekidana razgovora, vidjet ćeš da im bridovi gube oštrinu. Kao što jutarnje sunce djeluje na tradicionalnu ledenu skulpturu na travnjaku. Pogledaš li izbliza, negdje ćeš u tvrdoj, ledenoj vanjštini ugledati i čuti kapi kako kapaju, kap po kap, dok se tvrd oklop polako otapa. Prozirna, studena kap, ugrijana tek dovoljno da se oslobodi njezina stiska. Ta toplina govori joj da nije sramota otopiti se, da je strah od pada nepotreban. Godinu za godinom, gledam kako ih hladnoća polako napušta.

Svake me godine iz mračnog, prašnjavog zatočeništva na tavanu iznosi isti par ruku, ali dodir tih ruku svake je godine drukčiji. Otežale su pod teretom sve veće odgovornosti koju osjećam u njihovu stisku, u težini koraka koji se spuštaju stubama. Prešao sam put od nemarnih bubotaka i ispadanja iz nekoć musavih dječjih ruku do nježna ljuljuškanja u naručju ovih kojima sam sada obgrljen. Ruke su to muškarca, stvoritelja vlastitih malih nositelja musavih, nemarnih ruku, koji su u međuvremenu i sami izrodili nove. Njemu me darovao njegov otac, bio sam posebna lipanjska ponuda u izlogu trošne željeznarije u dvadesetim godinama prošloga stoljeća, gdje mi se boja raspucala i gulila s površine dok se polako nije potpuno rasula. Poput mojega nosača i ja sam star, a sada me dijeli sa svojom obitelji. Ove godine sporo silazimo stubama, dah mu je glasan, a ruke slabe. Sporije nego prošle godine, glasnije nego prošle godine i slabije nego prošle godine. Ne osjećam se sigurno u njegovim ogrubjelim dlanovima kao proteklih godina i u strahu sam da će me nehotice ispustiti iz stiska kao što je to običavao u djetinjstvu.

Primjećujem puni krug koji je život u njemu opisao: sve je stariji, a opet nekako sve mlađi, kao da vrijeme teče u oba smjera. Svake godine tijelo mu propada, ali ne i duh. Živi za ovo doba godine, za to da se obitelj oko njega okupi, znajući da su on i njegova supruga jedini plamen koji njihove noćne leptiriće doziva na okup.

Polaže me na stol pred ognjištem, vidim božićne čarape kako vise s police kamina, svake godine po jedna više za malene, i čekam.

Čekam sa starcem da nahrupi mnoštvo. S njim se ogledavam po sobi, vidim ponos u njegovim očima, osjećam kako mu venama struji strepnja pri pomisli na još jednu godinu, na još jedan dan. Znam da misli: „Bože moj, ovo se ne događa dovoljno često.“

Njegove postrojbe počinju pristizati. Jedna po jedna.

Čvrsti zagrljaji za mamu i tatu, vuneni puloveri grle polo-majice uz oduševljene uzdahe i povike dok im cimet, borovina, prokulice i purica u pećnici draškaju osjetila. Nakon toga započinje uštogljen razgovor onih koji su nekoć dijelili sobe i tajne, koji su se tukli zbog igračaka i prijatelja i koji su se s baterijskim svjetiljkama zajedno zavlacili pod poplune. Više ne dijele ništa osim razdražljivosti i dubokog nerazumijevanja za mane onoga drugoga jer nisu posvetili dovoljno vremena nastojanju da ih razumiju. Evo ih sada, na jedini dan u godini kada roditeljski plamen plamti dovoljnim sjajem da ih sve odjednom privuče. Soba je postala talionica svega onoga što je moglo i nije smjelo biti rečeno. Ponosan sam što su ove godine naučili lekciju i što im nije na drumu sve što i na umu.

– Kako si? Super izgledaš, smršavila si? *Dobila* si dvanaest kila? Je li mi godina bila dobra, zafrkavaš me? Uz razvod i sve ostalo... ne, naravno da razumijem kako si zauzeta...

Prekrižene ruke, stegnuti zubi, viski ispijen naskap u neugodnoj tišini.

– Čestitam na novoj bebi, žao mi je što nisam stigao na krstitke, jedva čekam da vidim curicu. Oh, *dečka*, oprosti.

– Kako je Sarah? Nije uspjela doći ove godine? Baš šteta. Još radi u logistici? Ne, nikada se time nije ni bavila? To je Jennifer? Tko je Jennifer? Nova cura? Zajedno ste već četiri godine? Aha.

Tišina.

Počinju ispočetka.

– Grozne vijesti, ono za ujaka Franka, ne? Da, da, da — svi kimaju. — Oduvijek mi se sviđao, strašno je čuti da je bolestan. Što, mrtav? Pojma nisam imao...

Tišina. Gutljaji kuhanoga vina. Još tišine isprekidane gutljajima kuhanoga vina.

– Kevine, ostavi to. To je bakin porculan, jako će se naljutiti.

Svi pogledi bježe prema klincima. Praktično sredstvo za odvratanje pozornosti.

– Nego, tvoja malena baš se izdužila, zar ne? Koliko joj je već, osam ili devet? Četrnaest. Ideš. Godine lete kao lude, ne? Da, proljeću nam pred nosom, a mi ih i ne opažamo.

– Kao perje na vjetru.

– Tako je, tata — svi se slažu. — Kao perje na vjetru.

– Pa, vrijeme je da podijelimo darove, može? Ovo je za tebe, James, možda možeš podijeliti s Helen. Alergična je na to? Ne, nisam čula da je završila u bolnici... cijelo joj je grlo nateklo, kažeš? Joj meni. Možda da joj umjesto toga odneseš bocu vina? Što je toliko smiješno? Trudna? O, čestitam, pojma nisam imala...

Tišina.

– Sada ću staviti anđela na vrh drvca.

– Dobra ideja, tata, pridržat ću ti ljestve.

– Oprezno. Boli ga kuk. Pao je prije nekoliko dana.

– Tata, zašto nam nisi rekao?

– Ja sam znala.

– Zašto nam onda *ti* nisi rekla?

Sijevanje očima i tišina. Gutljaji i duboki uzdasi.

– Staviti ću anđela na vrh — ponovi otac.

Svečano sam nasaden na svoje počasno mjesto. Rutinski pljesak njima se svake godine čini jednakim, ali nije. Kao i u slučaju ledene skulpture, treba dobro slušati. Ton se mijenjao iz godine u godinu. Prijašnjih godina u njemu je bilo uzbuđenja, radosti prvih iskustava malenih, ali kako su godine prolazile, a vrijeme istjecalo blago i neprimjetno poput perja na vjetru, klicanje se prometnulo u podsmjehivanje, a uzbuđenje u dosadu dok su hormoni bezglavo divljali tijelima zahvaćenim mijenama. Sada su među starijima u ovoj golemoj obitelji, ali još uvijek bezglavo divljaju. Sve su to sposobni ljudi s užurbanim i uspješnim zanimanjima koji se lako nose s ludim tempom vrtoglavih karijera, a danas svejedno stoje ovdje, u ovoj sobi, dopuštajući trzanje ionako krhkih živaca.

Ove godine dobro su prikrili svoje frustracije, baš kao što je snijeg zastro krajolik. Pahulje lepršaju, mijenjaju okoliš i prekrivaju ono ružno kiteći sve blještavom, svjetlucavom bjelinom. Skrivaju što se zapravo pod njima krije, pa je na površini sve glatko i spokojno, dok u dubini ključa istina. Ali samo je pitanje vremena kada će se spustiti kiša, načičkati bjelinu točkicama, rastopiti i rastvoriti tu svilenkastu,

glatku skijašku masku. Poput kapi vode razlivenih po uljenoj slici koje otkrivaju golo platno ispod nje. Sve će sprati kapanje izdajničke kiše, kap po kap.

Ove godine uvjerljivo plješću dok uz njih uzbuđeno stoje njihovi maleni. Uljudan, obziran pljesak i klicanje praćeni povremenim pogledavanjem na sat i suspregnutim zijevanjem. Sve vidim odavde. Prijeke, živčane poglede, brže-bolje izbrisanu namrgođenost, duboke udahe, pregrizene jezike, brojenje do deset. Parovi si stežu ruke u znak podrške, neki ih križaju na prsima u znak prosvjeda, drugi pak prenamaglo potežu piće. Naučili su lekciju i, premda se možda isto osjećaju svake godine, mogu točno predvidjeti tijekom ovoga dana, znam da je drukčije jer vidim sve, sve što oni ne vide, odavde sa svojega mjesta na vrhu drvca, gdje sjedim... svake godine.

Ali osjećam da me iduće godine na moje mjesto neće donijeti isti par ruku, osjetio sam to u njegovu drhtaju dok su me postavljale i u njegovim očima koje su se napunile suzama kada nitko nije gledao, dok je svoju dužnost obavljao posljednji put. I osjećam da će iduće godine te tople, slane suze otopiti hladnoću koju osjećaju jedni prema drugima dok budu kapale, kap po kap, oplakujući oca. Misle da će svaki put sve biti isto, ali ja znam da nije tako. Misle da bi radije bili bilo gdje drugdje nego za ovom trpezom, na ovaj dan, ali ja znam da nije tako. Ovdje su, zar ne, gledaju roditelje istim izrazima lica kojima njihovi maleni gledaju njih.

Svake godine uvijek je sve isto, ali to isto uvijek je drukčije. A upravo je to ono što ljude toliko rastužuje... i toliko usređuje. To je gorko-slatka čarolija Božića. Drukčije je i čarobno i čudesno i svake godine obogaćeno ozračjem onoga što je nepotrebno rečeno i onoga što je nepotrebno prešućeno. Ne dolaze na vrata misleći na to, ali znam da odlaze s tom spoznajom, jer ovo su dani kada bridovi gube oštrinu, jezici bivaju opečeni i smekšani, a oči se pune suzama koje kapaju, kap po kap, ne želeći nikada otići, ne želeći se oprostiti od ovih trenutaka u vječnoj čežnji da vrate dragocjene dane i sve ljude s kojima ih dijele.

Djevojka u zrcalu

SRPANJ 1992.

– Nonela, Nonela, ovdje sam. — Lila je uzbuđeno pokucala na vrata. Cupkala je s noge na nogu osjećajući kako joj bijela, pamučna čarapa klizi preko koljena i škaklja joj kožu gmižući sve do gležnja gdje se smirila u iscrpljenu hrpicu, kao pijani vatrogasac koji se spušta niz šipku. Izvukla je gaćice iz guze, raspuhala tanašnu kosu koja joj se zalijepila za vlažne usne i ponovo pokucala, sada već crvenim zglobovima prstiju.

– Zašto je zoveš Nonela? — napokon se oglasi djevojčica pokraj nje. Glas joj je djelovao sićušno pred divovskim vratima. Primijetivši to, primakla se Lili radi zaštite. Premda nije bila sigurna od čega se želi zaštititi.

Vrt pred kućom kroz koji su upravo prošle bio je prava prašuma, neukroćen i neodržavan, za razliku od Sarina vrta u koji je svaka dva tjedna dolazio vrtlar kako bi se pobrinuo da sve bude simetrično i savršeno te joj namignuo kad god bi je ugledao na prozoru. Da je dovoljno stara, udala bi se za njega. No, ovaj vrt bio je drukčiji. Imala je dojam da bi se zauvijek izgubila kada bi odlutala s nasumce raspoređenih kamenih ploča

koje su vodile do ulaznih vrata. Nad njom se pružalo poljsko cvijeće raskošna mirisa koje kao da se borilo za mjesto, znatiželjno se navirujući u kuću. Grane stabala širile su se i uvijale pod tako uznemirujućim kutovima da su Saru prolazili žmarci.

– Nonela. – Lila opet nestrpljivo pokuca.

– Prestani je tako zvati — reče Sarah, sada već uplašeno. — Zašto je uporno tako zoveš?

Lila napokon zamijeti njezinu napetost pa se prestane meškoljiti i znatiželjno je pogleda. Zauzela je obramben stav i stisnula oči.

– Ona je moja nona Ella. Zovem je Nonela.

– A. Možda nije kod kuće. Možda da jednostavno odemo.

Uočivši priliku za bijeg, Sarah se brže-bolje okrenula i spremila zakoračiti na prvu, pljesnivu kamenu ploču, ali uto joj se bilo ubrza jer je čula kako se odmiče zasun na divovskim vratima, škripeći kao da su probudile diva iz stogodišnjeg sna.

– Nonela! — uzbuđeno je ciknula Lila, a Sarah se u sebi do daljnega oprostila od dvorišnih vrata.

Sjedokosa žena toplo zagrlji Lilu. Kosa oko čela bila joj je posve bijela i začesljana u punđu. U ruci je držala štap koji je završio Lili iza leđa dok ju je stezala uza se. Zagrljaj je djelovao toplo. Srdačno. Sarah se donekle umirila.

– Baš si danas nestrpljivo stvorenjce, zar ne? — Ella se nasmija i odlijepi od unuke. — Bila sam u dnu stražnjeg vrta i plijevala. Čulo te se donde.

– Mislila sam da te nema, mislila sam da si zaboravila – bez daha će Lila.

– Naravno da nisam zaboravila. Kako bih mogla zaboraviti da ću danas upoznati tvoju iznimnu prijateljicu. Cijeli je dan s uzbuđenjem iščekujem.

Sarah se nasmiješi, a obrazi joj se zarumene.

Ellin glas bio je hrapav, kao da joj se nešto zaglavilo u grlu pa zapinje.

Sarah si nije mogla pomoći da ne osluškuje to nešto zaglavljeno. Pročistila je grlo.

Ella se okrene prema njoj. Sarah se nasmiješi.

– Ovo je Sarah – ponosno će Lila. — Sarah, ovo je Nonela.

– Dan. — Glas joj je opet postao sićušan.

– Dobar dan, Sarah, dobro mi došla. Zašto se obje ne sklonite s te hladnoće da vidite što sam vam pripremila? – Okrene se i povuče u kuću. Lila nestane za njom, poskakujući od uzbuđenja.

– Jesi ispekla mafine? S ružičastom glazurom? Jesi stavila pjenaste kolačiće na tortu? Jesi ispekla tortu? Jesi napravila pekmez od jagoda? Rekla sam Sari da ga sama radiš pa mi nije vjerovala. Jesi li napravila pekmez za slatka peciva? Ima li u slatkim pecivima voća? Ako ima, strašno bi mi uz njih pasala krema.

Lila je neumorno brbljala kao da joj je histerija pomutila pamet, a Sarah je stajala pred ulaznim vratima oslušujući valove koji su zapljuskivali strme litice ispod njih. Bio je prelijep, sunčan dan. Bio je srpanj i upravo su počeli školski praznici pa su svi bili uzbuđeni. Nastavu su održali na otvorenom i samo su pročitali jednu priču pa se ostatak dana zabavljali na travi. Putem do Elline kuće svi prozori u automobilu bili su otvoreni pa je Sarah slušala spoj glazbe i čavrljanja koji je kroz njih dopirao, vrtložeci se na nebu i zbunjujući ptice u prolazu.

Ali ovdje je bilo drukčije. Ovdje je bilo hladno.

Sarah je opet pogledala dvorišna vrata. Ostavila ih je odškrinuta. Dovoljno da se kroz njih provuče crvena mačka. Kao da je osjetila njezin pogled, zaustavila se, izvila leđa i zagledala u nju. Obje su neko vrijeme samo tako stajale.

– Sarah, gdje si?

Sarah se trgne.

– Evo te — na ulaznim vratima pojavi se Lila. — Što radiš?

– Samo sam... — Reci joj, reci joj da želiš otići.

– O, pa to je Mrkvica. Nonela! — vikne Lila iz sve snage.

– Nisam gluha, mila! — odvikne Ella.

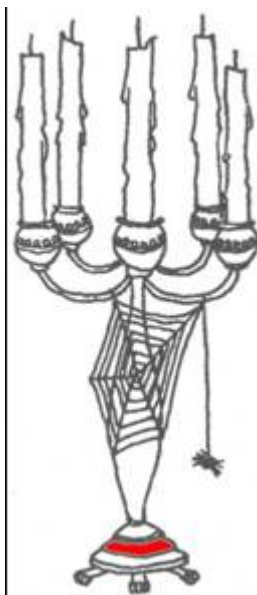
– Vratila se Mrkvica!

Čula je da je Nonela nešto odgovorila, ali nije razabrala što, već je samo čula ono nešto u njezinu grlu.

Sarah opet pročisti svoje.

– Dođi, samo čekaj da vidiš – reče Lila ozarenih očiju.

Uhvativši Saru za ruku, uvuče je unutra i obje se nasmijaše dok je Sarah dopuštala Lili da je vuče. Predvorje je bilo veliko. Njegova prostranost presjekla je Sarin smijeh i natjerala je da stane kao ukopana pa se zaustavila i Lila. Sarah se ogledala oko sebe. U predvorju je bio kamin. Luster. Prašnjav, s nešto paučine razapete između krakova, koja

bi zasvjetlucala kad bi je obasjalo sunce. Podnice su bile trošne, otkrhnute i neravne, a škripale su i pod najopreznijim korakom. Po rubovima prostorije moglo se zaključiti kako su nekoć izgledale. Ulašten ukrasni obrub. Na ogradi kamina od tamna drveta stajala su dva osamljena svijećnjaka bez svijeća. A iznad njih crna je plahta bila prebačena preko nečega od čega se vidio samo mjedeni okvir.

– Što je na onoj slici? – upita Sarah, ponovo obuzeta nesigurnošću.

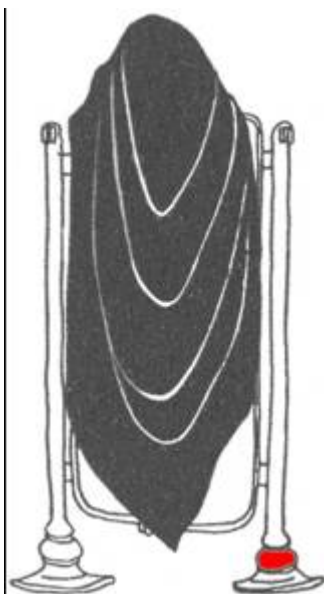
– Kojoj slici? – smeteno upita Lila.

– Onoj iznad kamina.

– Nije to slika nego crna plahta – reče Lila kao da je Sarah luda.

– A što je ispod plahte?

Lila je uhvati za ruku i opet povuče.

– Zrcalo. Nonela ne voli zrcala. Dođi da ti pokažem kuću. Ovdje možemo doživjeti brdo pustolovina.

Lila je uzbuđeno provela Saru kućom, otvarala vrata, navela svrhu i namjenu svake prostorije te pustolovinu koju nudi pa ih brzo opet zatvarala i nastavljala trkom vukući Saru za sobom.

Kuća je uistinu bila velebna, kao što je Lila i obećala, s visokim stropovima, prozorima od poda do stropa, brdom ukrasnih tričarija, mnoštvom skrovišta. Mnoštvom mračnih zakutaka. Lila to kao da nije zamjećivala. Za nju je kuća bila prepuna boja, veselja, tajni i uspomena. Ali tamo gdje je Lila vidjela svjetlo, Sarah je vidjela sjene, gdje je Lila osjećala toplinu, Sarah je osjećala studen. Svaka nova soba koju je Sarah vidjela bila je hladnija od prethodne. U svakoj su sobi zidovi, ili dijelovi zida, bili prekriveni crnim plahtama. Piljile su u Saru poput smrti s kosom.

Protrčale su pokraj jednih vrata koja Lila začudo nije otvorila.

– Što je unutra? — upita Sarah.

Lila prestane trčati.

– O. — Nagne se preko stubišne ograde i pogleda dolje da vidi je li Nonela u blizini. Čule su je kako zveckta tanjurima u kuhinji. – Ne smijem unutra, ali svejedno ću ti pokazati.

– Ne, nema veze. Ne želim da ulaziš ako ne smiješ – reče Sarah uzmičući.

– Pokazat ću ti. — Lila se nasmiješi. – Nema frke. To je samo gostinjska soba.

– Zašto onda ne smiješ unutra?

Lila samo slegne ramenima. — Nikada nisam pitala zašto, ali sto sam puta bila unutra.

Pruži ruku i uzme ključ skriven na dovratku pa ga gurne u bravu i okrene. Sarino srce za to je vrijeme divlje udaralo. Osvrtala se očekujući da se Ella svaki čas pojavi uz njih premda su je čule u prizemlju.

– Ne, Lila, nemoj. Ne želim upasti u neprilike.

– Nećemo — šapne Lila.

Gurne vrata, a Sarah pričekala da vidi hoće li je što zaskočiti, ali nije. Ništa se nije dogodilo. Bila je to dosadna soba. Bračni krevet, zagasito bijela posteljina, dva noćna ormarića, kamin. Ali u prostoriji je najviše upadalo u oči visoko, samostojeće zrcalo, posve obavijeno crninom.

Sarah proguta knedlu. Nije to bio najveći komad pokućstva u sobi, ali bio je najdojmljiviji, kao da vlada prostorijom.

– Uđimo — šapne Lila.

– Ne. — Sarah je povuče natrag. Nastojala je prikriti grozu u glasu i nasmiješiti se, ali usne su joj drhtale. — Hoću vidjeti sve one silne krasne kolače o kojima si mi pričala.

Lila se ozari kao da je na to posve zaboravila. Zaključala je vrata i strčale su se u prizemlje kroz naizgled bezbroj soba i završile u zimskome vrtu. Lila je ponosno pokazala ponudu. Nije lagala. Stol je bio krcat kolačima, keksima, slatkim pecivima i pitama koji su svi redom bili domaći, ako je bilo suditi po posuđu u sudoperu. Voće se prelijevalo iz zdjela, a grude kreme lješkarile su u posudicama naslaganima rubom stola. Vrčevi sokova i limunada, bez sumnje također domaći.

No, vrt koji je okruživao taj prelijep prizor, kao da se pokušavao probiti unutra. Stabla su pružala grane kao da su ruke, a grančice kao kandže, grabeći rubove stakla. Cvijeće i njihova dražesna, šarena lica djelovala su sablasno, gotovo zlo dok su piljila u hranu, u Saru, u sve njih, motreći, čekajući da se nešto dogodi. Sari nije bilo jasno što je to Ella plijevala. Nije mogla zamisliti kako je uspjela izaći iz kuće a da se zauvijek ne izgubi.

– Onda? Što kažeš? – upita Lila.

Ella je stajala uza stol držeći u rukama štap čiji je vrh upao u pukotinu između pločica od terakote.

Sarin glas u toj je prostoriji odjeknuo još sitnije kad je rekla: — Ja bih sada kući.

– Molim? — zatečeno upita Lila. — Zašto?

Sarah se ne obazre na Lilu, već pogleda Ellu.

– Sada bih voljela kući – pristojno ponovi.

– Nazvat ću tvoju majku – mirno odvrati Ella kao da je to i očekivala.

– Ali zašto? — Lila je pogledavala Nonelu i Saru kao da one znaju nešto što odbijaju podijeliti s njom. – Je li ti loše? Ne voliš mafine? Ne moraš ih jesti.

– Dođi, Lila – blago će Ella. – Pusti Saru da predahne. Pretpostavljam da bi najradije pričekala majku na dvorišnim vratima?

Dvorišna vrata. Još odškrinuta. Jedva je čekala da ih se domogne.

Kimne, a onda se sjeti pravila lijepog ponašanja.

– Da, molim.

Lila i Sarah sjedile su jedna pokraj druge na zidu, njišući nogama, puštajući da im pete udaraju o mrvljive opeke. Nisu rekle ni riječ. Sve dok nisu ugledale automobil Sarine mame.

– Hvala ti što si me pozvala — pristojno će Sarah kad joj je pao kamen sa srca.

– Nisi se dobro provela. Nisi baš dugo ostala. Nisam ti stigla pokazati čak ni svoje skrovište u vrtu iza kuće.

Sarah zadrhta. Spuzne sa zida dok je automobil usporavao da se zaustavi pred njima pa toplo zagrlili Lilu.

– Vidimo se tijekom ljeta? – upita Lila.

Sarah kimne.

Ali nisu se vidjele.

Sarah je mahnula prijateljici sa suvozačkog mjesta, pazeći da ne pogleda kuću. Sjetila se da to donosi nesreću.

– Što je bilo, draga, jeste li se posvađale? – upita je majka.

Sarah odmahne glavom.

– Osjećaš li se loše?

Opet odmahne glavom.

Majka pruži ruku da joj opipa čelo.

– Nisi vruća na dodir.

– Nisam.

– Je li se nešto dogodilo? – upitala je, paničnije, pa je Sarah shvatila da je neće prestati ispitivati dok ne objasni. Čak je poslala i tatu k njoj u sobu kad se vratio s posla da je ispita onim svojim okolišnim, zakučastim načinom koji je Sari uvijek bio posve proziran, premda su roditelji vjerovali da ne razumije njihovo, nakane.

I zato je progovorila.

– Sva su zrcala bila prekrivena crnim plahtama. Sva zrcala u svim sobama. Crnim plahtama.

Majka je šutjela. Zamišljeno.

– Jesu li preuređivali?

Sarah odmahne glavom. — Lila je rekla da njezina baka ne voli zrcala.

Majka je prvo šutjela, a zatim rekla glumeći vrcakavost: — Vidiš ti to, baka ne voli zrcala. Ljudi imaju različite ukuse, Sarah, to ćeš naučiti u životu i neće ti uvijek biti razumljivo, ali tako je to.

- Zašto ih ne bi voljela?
- Možda ne voli gledati svoj odraz, draga. Ima takvih ljudi.
- Ali, mama, to ne može biti razlog.
- Zašto ne?
- Zato što joj je baka slijepa. — Spustila je glas premda su bile daleko od kuće. — Uopće nema oči.

Lila nije znala zašto njezina Nonela ne voli zrcala, samo je odrasla znajući to, baš kao što je znala da ocu u čaj ne treba stavljati šećer ni tjerati majku da sjedi u sredini reda u kinu ili restoranu. Nije znala zašto otac ne voli sladak čaj ni zašto majka pati od blagog oblika klaustrofobije, ali znala je da je tako i to joj je bilo dovoljno.

Nonela je govorila samo: „Bila je to cijena slobode“, premda to nikome nije bilo razumljivo niti je razjašnjavalo zagonetku. Lila ne samo što nije znala razlog, već u tome nije vidjela ništa čudno. Zrcala su bila prekrivena crnim plahtama, a sobe su bile mračnije nego u većini tuđih kuća. Nije joj smetalo što ne zna zašto otac ne voli šećer u čaju ni zašto majka ima dojam da je zidovi pritišću ako sjedi usred reda. Premda je Sarah žurno otišla iz kuće i poslije je u školi čula glasine o svojoj čudnovatoj, slijepoj baki koja se boji zrcala i stanuje sama u kući navrh litice, mogla je provesti cijeli život ne znajući i ne hajući.

Ali.

Trebala je pitati.

SRPANJ 2010.

– Prestani me zvati – Lila se smijala u mobitel. — Ako se čujemo, to donosi peh ili nešto slično.

– Peh je ako se ne vidimo, a sve su to skupa bljezgarije — odvratio je Jeremy. — Samo sam se zabrinuo da se nećeš pojaviti. Nisi se javljala na telefon.

– Nisam se javljala na telefon jer sam znala da ti zoveš, a to donosi peh. Naravno da ću se pojaviti pa se slobodno prestani brinuti, može?

– Nije to peh i zabrinuo sam se tek kad si mi se prestala javljati na telefon.

Oboje su se nasmijali.

– Čekaj malo, vozim prema Noneli, moram se koncentrirati pa ću te staviti na zvučnik.

– Je li još tko u autu s tobom?
– Samo ja i haljina.
– Bok, haljino, jedva čekam da se večeras nađeš na podu hotelske sobe.

Lila se nasmijala. – Toliko me koštala da je nikada neću svući. Moram ići, skrenula sam u Bishop's Gap.

– To je tvoj problem – šalio se Jeremy, kao i svi kad je posrijedi bio strm teren na putu prema Ellinu imanju. — Ali još jedva stvar prije nego što prekineš. Prvo duboko udahni.

Lila unaprijed zaječi.

– Zvao je upravitelj hotela. Misli da bi plesna dvorana izgledala profinjenije — to je njegova riječ, ne moja — kad ne bismo dirali zrcala.

– Ne. Nismo bacili tolike novce na crnu tkaninu da ih na koncu ne bismo prekrili. A Nonelina spavaća soba — zar i ondje kani razotkriti zrcala?

– Ne, u sobi mu to ne smeta, samo u plesnoj dvorani. Volio bi da gosti vide tu prostoriju u punome sjaju.

– To je moje vražje vjenčanje, a ne njegovo.

Tišina. Zatim:

– Mila... ona neće biti svjesna razlike.

– Jeremy.

– Oprosti.

– Ne mogu vjerovati da si to rekao.

– Znam, povlačim. Žao mi je.

– U tom slučaju, vratit ću na jelovnik kozji sir kako bi se tvoja majka mogla izliječiti od izmišljene alergije na njega – pjenila se Lila.

– Lila. Smiri se. Rekao sam da mi je žao. Obožavam Ellu koliko i ti. Samo sam želio sagledati problem sa svjetlije strane.

– Nema problema. Nazovi ga i reci mu da vrati zavjese jer ću u protivnom to učiniti sama.

– Okej, ja ću. A sada se smiri i usredotoči na cestu.

Lila se primirila, čekajući da joj krv prestane ključati.

– Čuj, za dva sata bit ćeš moja supruga – rekao je, a ona mu je po glasu čula da se smiješi.

– Onda mogu pokazati pravo lice i prestati se praviti da sam savršena svetica sad kad sam upecala muškarca — rekla je i zlobno

se nasmijala.

Nasmijao se i on.

– Ovo je tvoje svetačko lice?

Lila se nasmiješi. Ogleda se u retrovizoru. Izgledala je sretno. Bila je sretna. Nikada nije bila toliko sretna.

– Volim te, majmunčiću — reče Jeremy.

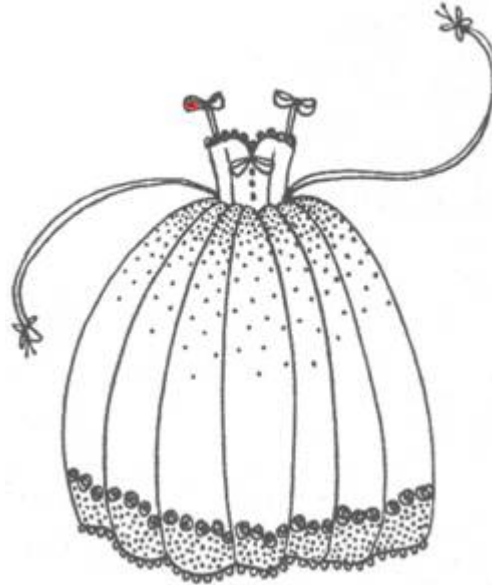
– I ja tebe, nilski konjiću — reče ona, smiješeći se samoj sebi u zrcalu.

Prekinula je vezu baš kad je ugledala pred sobom Nonelinu kuću pa ju je obuzelo uzbuđenje. Nije se mogla sjetiti osobe koja bi bila primjerenije društvo za to posebno jutro i bolja pratnja do oltara.

Ulazna vrata otvorila su se prije negoli je stigla ugasiti motor i, premda joj je divlji vrt zaklanjao pogled na Nonelu, osjećala je njezino uzbuđenje. Lebdjelo je kroz crno-bijeli trošni luk iznad vrata, kroz zvončiće i koprive, hortenzije i maslačke. Skakutalo je po napuklim, nasumce načičkanim kamenim pločama u travi i pozdravilo je na škripavim dvorišnim vratima koja su visjela s jedne šarke. Lila je nosila haljinu prebačenu preko ruku kao da nosi kući iscrpljeno, uspavano dijete. Čim se približila Noneli, pružila joj je haljinu.

Noneline ruke nagoniski su poletjele i opipale tkaninu. Stari prsti otmjeno su klizili po svili, kao balerina na špicama.

– Boje slonovače — šapnula je Lila, ne želeći zvukom omesti Nonelina osjetila. Nonela je šutke ispitivala tkaninu prstima. Lila je sklopila oči, slušajući valove koji su zapljuskivali obalu ispod njih i šum vjetra u šipražju i da se nije imala

ubrzo udati za muškarca kojega voli, zaželjela bi da vrijeme stane.

Nonelini prsti kretali su se po tkanini kao u pijanista na koncertu, a čim je odsvirala skladbu, prsti su joj se umirili, ispreplela ih je i prinijela nasmiješenome licu.

– Prelijepa je – reče.

Lila je objesila haljinu u Nonelinoj spavaćoj sobi i vratila se u kuhinju u prizemlju da joj se pridruži. Vjerna starome običaju, Nonela je napunila zimski vrt domaćim slasticama.

– Nonela — Lila se nasmija. — Zamolila sam te da to ne činiš jer neću stati u haljinu ako sve to pojedem.

– Ma znam — ispričala se Ella. — Samo nisam znala što bih sa sobom pa sam ustala u tri i počela peci.

– U tri?

– Nisam mogla spavati — nasmija se. — Tako sam uzbuđena. O, Lila. — Uхватила ju je za ruku i stegnula je objema svojima. Bile su tople od pečenja. — Tvoji mama i tata bili bi strašno ponosni.

– Jao, nemoj – reče Lila povlačeći ruku i brišući kut oka. — Uništiti ćeš mi šminku.

— Već si je nanijela?

– Louise mi je jutros sredila frizuru i šminku. Ruke su mi se toliko tresle da nisam imala povjerenja u sebe – lagala je Lila.

Ella je jedan trenutak šutjela shvativši zašto. Naravno. Da bi uredila kosu i našminkala se, morala bi vidjeti svoj odraz.

– Kako se osjećaš zbog današnjeg izlaska?

Ella nije napustila dvorište svojega doma više od pedeset godina. Od nesreće.

– Znaš što? Uzbuđena sam. — Ella se široko osmjehne.

– Da su barem mama i tata ovdje.

– Bit će. Bit će u prvome redu, sigurna sam. Tvoj tata nikada ne bi propustio dobru zabavu. Bio je u prvome redu na svakoj priredbi i predstavi da vidi svoju curicu.

– Treću u Europi – reče Lila i obje se nasmijaše.

Mislila je na nadmetanje u irskome plesu na kojemu je Lila osvojila treće mjesto, a otac se svima redom hvalio kako je njegova kći treća najbolja u Europi. Lila je zapravo bila posljednja. Nadmetale su se samo tri djevojke.

– O, što li će samo danas govoriti o meni? – Lila se napola smijala, a napola plakala.

– Najbolja mladenka u cijeloj crkvi. — Ella je spustila glas da bi ga oponašala. — Daleko najbolja mladenka u cijeloj crkvi.

Obje su se nasmijale.

– O, Nonela, što bih ja bez tebe? Ti si moja spasiteljica.

– O, i ti moja, ljubavi.

Zagrlile su se.

– A sada dosta ovih besmislica — Ella se pribere.

– Hajde da te odjenemo u tu haljinu prije negoli Jeremy pomisli da si se predomislila.

– Ooo — Lila uzbuđeno cikne. — Vraćam se za sekundu.

Potrčala je tamnim, drvenim stubama bez daha od uzbuđenja kao toliko puta u djetinjstvu, udarajući stopalima ista izlizana mjesta na gazištima. Ušla je u Nonelinu spavaću sobu i nasmiješila se ugledavši haljinu obješenu na vrata ormara. Premda su zavjese bile rastvorene, u sobi je bilo mračno. Zrcalo iznad toaletnog stolića bilo je prekriveno crnom plahtom, a visoko zrcalo na zidu šperpločom. Lila bocne žaljenje što se ne može vidjeti posve dotjeranu s frizurom i šminkom. Shvati da će je prvi vidjeti tek ljudi u crkvi. Možda čak bude imala ruža na zubima.

To bi ipak bilo nedopustivo. Barem na svadbeni dan.

Otišla je u susjednu sobu kamo joj Nonela nikada nije dopuštala ući. Ondje je bilo najbolje zrcalo u kući. Samostojeće zrcalo za cijelu figuru. Lila je ondje bila mnogo puta, ali nikada nije pogledala u

zrcalo. Poštovala je Noneline želje. Ali toga dana bio je njezin pir i prvi put u dvadeset osam godina bit će neposlušna. Ako Nonela ikada dozna, premda za to nema razloga, jednostavno će objasniti. Bio je to do sada najvažniji dan u njezinu životu. Nonela će razumjeti. A i ako ne bude razumjela, oprostit će.

U gostinjskoj sobi vladao je vlažan smrad prostorije koja se nikada ne prozračuje, ustajalost prostorije koja se nikada ne čisti i studen prostorije koja više od trideset godina nije zagrijana.

Sklanjajući crnu plahtu u stranu, Lila se osjećala kao nevaljala školarka, napola očekujući da iskoči čudovište. Srce joj je bilo u petama. Ali kad je tkanina pala u stranu, zateklo ju je ono što je ugledala. Sebe. Samo sebe. Zgodnu sebe.

Preljepu sebe. Tako odraslu u vjenčanici. Oči su joj se napunile suzama i bila je sama sebi smiješna zbog tolike taštine. Odmaknula se jedan korak da se vidi cijela. Sve je bilo savršeno. Osjećala se savršeno. Pomislila je na djetinjstvo koje sada uistinu ostavlja iza sebe, na roditelje, mnogobrojne gubitke, ali i radost koja je čeka. Šašavo. A sve to zbog haljine.

Oči su joj se opet navlažile, ali nasmijala se i pokušala zrakom raspršiti suze kako joj ne bi kapnule i pokvarile šminku. No, bilo je prekasno. Jedna suza kliznula joj je obrazom.

— K vragu — primakla se zrcalu da prouči koliko je pokvarila šminku.

Malo ju je razmazala.

Zagladila ju je prstima najbolje što je mogla. Bila je to jedina prilika jer će sljedeće zrcalo vidjeti tek nakon crkve, a onda će već biti prekasno.

Izbliza, primijetila je da joj se čelo odjednom naboralo. Bio je to neočekivan pokret. I neobičan, zato što nije imala dojam da se mršti. Nove bore baš na svadbeni dan. Super.

Prešla si je prstima po čelu da opipa nabore, ali začudo, prsti u odrazu nisu je poslušali. U glavi joj je odjeknulo zvono za uzbunu.

Čula je kako je Nonela doziva: — Lila.

Nije mogla odgovoriti jer nije željela da Nonela čuje kako joj glas dopire iz gostinjske sobe. Odjednom nije ništa željela objašnjavati. Znala je da je pogriješila. Oduvijek je znala da je Nonela razumna žena, da su njezine bojazni jamačno utemeljene. Oduvijek je to poštovala i vjerovala joj, ali tek je toga dana to uistinu shvatila.

Zatečeno se uspravi. Odraz je sada pratio njezin pokret. Nasmijala se, shvativši da ju je mašta nasamarila. Podigla je ruku da dodirne zrcalo.

– Lila, je li gore sve u redu?

Odjednom se ruka u zrcalu okrenula, ščepala je. Osjetila je meso, hladno, hladno meso i odjednom je silovito uvučena kroz stakleno zrcalo, koje je na koži osjetila kao zapuh ledena zraka. Našla se oči u oči sa sobom u vjenčanici. Pogledala je udesno, gdje je vidjela sobu prikazanu kao na televizijskom ekranu. Goli krevet mjedena okvira, tamne, neistrošene podnice. Bijeli zidovi, prašnjavi noćni ormarići. Stolica uza zid. To je bilo sve. Prazan prostor u kojem je do maločas stajala. Zatvorena vrata.

– Vidi, vidi, napokon se susrećemo uživo — reče djevojka koja joj je stajala sučelice. Nije zvučala kao Lila, a izbliza nije ni izgledala točno kao ona. Nešto joj je nedostajalo u dubini očiju. Bile su mrtve, hladne.

Lila se ogledala oko sebe. Prostorija u kojoj je stajala bila je vjeran odraz gostinjske sobe. Sve je bilo obrnuto. Slika, krevet, noćni ormarići, vrata.

Opet je začula Nonelu: — Lila!

Začula se kako vrišti: — Ovdje sam! — Očaj. Panika.

– Ne čuje te — pjevno odvrati glas.

Lila se okrene da se vrati kroza zrcalo, ali se sudari sa studeni. Sa studenim ništavilom. Zidom hladnoće.

– I ne možeš izaći – nastavi pjevni glas.

– Tko si ti? — napokon se oglasi Lila, glasom drhtavim od srdžbe i straha.

– Pa, danas sam očito nevjesta. — Spusti pogled.

– Da-da-da-da — zapjeva i nasmije se.

– Tko si ti, dovraga?

– Ej, stvarno, to me ljuti. Svakodnevno me gledaš, a ne vidiš me?

Lila otvori usta pa ih zatvori, nemajući pojma što da kaže, a mozak joj je radio brzinom svjetlosti nastojeći shvatiti što se događa. Je li to neka varka? Neka okrutna smicalica koju su joj prijatelji smjestili jutro uoči vjenčanja? Ali znala je da nije tako. Sve je djelovalo suviše stvarno, nije joj se priviđalo. Prirodni nagoni govorili su joj da je u ozbiljnoj opasnosti.

– Ja tebe vidim svaki dan — nastavi djevojka. — Svakodnevno te gledam u oči. Nisi tako savršena kako misliš, je li? – Prepredeno se nasmiješi.

– Želim van – reče Lila, sada ledenim glasom. – Da si me smjesta pustila odavde jer ću u protivnom...

– Što ćeš u protivnom? – Djevojka se nasmiješi, zadovoljno prihvaćajući izazov. — Hoćeš li mi nauditi?

Lila se ogleda po izokrenutoj prostoriji, tražeći pogledom oružje. Znala se braniti. Kad imaš baku bez očiju koja se boji zrcala i više od

trideset godina nije izašla iz kuće, a stanuje u divljem zdanju na vrhu litice, naučiš se braniti. Zнала se braniti i branit će se.

Ogledala se oko sebe.

Pogled joj je pao na jedan od noćnih ormarića pa se sjetila da je ondje u igri s prijateljicom sakrila otvarač za pisma. Previše ga se bojala vratiti u prizemlje kako Nonela ne bi shvatila da ima nožić za otvaranje pisama. I tako ga je ostavila ondje, godinama. Lila se zaputi ravno prema ormariću, šibajući povlakom vjenčanice prašinu na podu, ali ne ostavljajući traga. Otvori ladicu.

Djevojka zabaci glavu i prasne u smijeh.

– Što to radiš, zaboga?

Ladica je bila prazna. Unutra je bila samo crna rupa, nije bilo čak ni dna ladice.

– Zar ne shvaćaš? Sve su to samo rekviziti. Ovdje ništa nije stvarno. To je *odraz*. Nije stvarno.

– Onda ni ti nisi stvarna – obrecne se Lila. – To znači da si i ti samo odraz, nitko i ništa, iluzija.

– Lila, ja sam trenutčno ovdje najstvarnija. Ja sam jedina koja može izaći odavde.

Lila proguta knedlu.

– Lila! — zazove Nonela. Glas joj je sada bio glasniji, ne samo zbog bojazni, već i zato što se približavala. Lila je začula korake na stubištu. Nije se mogla odlučiti želi li da Nonela uđe u sobu ili ne. Ali ionako ne bi znala da je plahta sklonjena. Osim ako je ne opipa, a nije željela da Nonela dotakne staklo.

– Evo je – reče djevojka podigavši obrvu, kao da je čeka gozba nakon dugogodišnjeg gladovanja.

– Tu gaduru jako dugo nisam vidjela. A valjda ni ona mene. — Zahihota se. — Znaš, pametno si postupala slušajući staru kravu. Nikada nisi pogledala u zrcalo. Dvadeset osam godina, Lila. Zašto? Jesi li se bojala?

Nije dopustila Lili da odgovori.

– Ali baš si izabrala pravi dan da prekršiš zabranu. – Cokne jezikom kao da je Lila zločesto dijete.

– Najvažniji dan u životu? Čini se da ću noćas ja spavati s Jeremyjem. Bit će mi užitak.

Lila si nije mogla pomoći. Pružila je ruku i snažno pljusnula djevojku. Ledena hladnoća njezina obraza oprži Lilin dlan. Djevojčina glava poleti u stranu i vrati se. Prinijela je ruku obrazu, a onda se nasmijala.

– E, sad ću zaista uživati. Možda to budemo radili pred zrcalom, tek toliko da možeš gledati. Jeremyju bi to pričinilo pravo zadovoljstvo, zar ne? Kad bolje razmislim, i tebi. Vincent, je li se tako zvao? U zahodu? Stvarno, Lila, nisam znala da si spremna na takve stvari. Pitam se zna li Jeremy za njega. Možda je prva bračna noć idealna za priznavanje tajni — namigne.

— Ako misliš da ću ti dopustiti da preuzmeš moj život, varaš se.

– Naravno. Ne misliš valjda da bih preuzela tvoj život bez pitanja? To bi bio čisti bezobrazluk.

– E pa, onda je odgovor „ne“.

– Nisam te još ništa pitala. Nisi čula druge mogućnosti. Imaš tri prilike da pristaneš.

– Nema nikakvih drugih mogućnosti. Vraćam se kroz to zrcalo — reče Lila s željeznom odlučnošću.

– Možeš mi dati svoje oči — reče djevojka, sada smrtno ozbiljna.

– Molim? Ne! — Lila uzmakne jedan korak od nje.

– Lila! – Opet se čulo Nonelino dozivanje, sada već srdito. – Da si se smjesta spustila. Gdje si? – Čula je kako se otvaraju vrata Noneline spavaće sobe. Trebat će joj neko vrijeme da je prepipa i utvrdi da je prazna.

– Ovdje sam, ovdje sam unutra! – vikne.

– Ne čuje te — zapjeva djevojka. — A sada mi daj oči.

– Ne! — vrisne Lila. — Nije smiješno. Hoću van odavde. Pusti me van!

Djevojka duboko udahne. – Ne slušaš me, Lila. Imaš još jednu priliku.

– Jesi luda? Zašto bih ti dala oči?

– Cijena slobode – jednostavno odvratila.

– O, moj Bože – šapne Lila, a srce joj počne divlje bubnjati. — Ti si joj oduzela oči.

– Da, bilo je priličnog nereda – reče djevojka nabravši nos. – Baš odvratno. Zato sam ja u tvom položaju i odbila, ali tvoja baka bila je pametnija. Izabrala je slobodu. Za tebe nisam baš sigurna. Ti. Ti si

tašta. Možda ne pristaneš. Ali ti si mi jedina šansa. Dugo već čekam. Nije mi baš olakšala.

– Koliko si već unutra? — upita Lila.

– Nisam ovdje radi dokonog čavrljanja, Lila. Unutra sam dovoljno dugo. Sada ti je preostala još samo jedna prilika. — Duboko udahne, kao da joj o tome ovisi život.

– Naudila si mojoj baki – ljutito će Lila. – Nikada neću dopustiti da isto učiniš meni.

– Dakle, kako glasi odgovor? Da ili ne?

– Ne — prkosno će Lila.

Djevojčino se lice smekša, nasmiješi se i ispusti dah koji kao da je godinama zadržavala.

– Hvala ti — jednostavno reče, a čak joj se i glas smekšao.

– Molim?

– Čuvaj se. Ovdje unutra zna biti hladno. Vidimo se.

Djevojka zakorači prema zrcalu i usred zapuha ledena zraka nestane na drugu stranu. Lila pohita za njom, ali se opet sudari sa studenim, ledenim ništavilom. Gledala je kako se djevojka ogleda u zrcalu. Lila osjeti kako automatski prati njezine pokrete. Popravila je kosu kad i djevojka, obrisala razlivenu maškaru kad i ona. Duboko je udahnula. Namignula je.

– Stižem, bako! — umilno je doviknula.

Lila je čula kako je zove bakom. Nonela će shvatiti. Sigurno će shvatiti. Djevojka je zatim vratila crnu plahtu na zrcalo i svega je nestalo. Ama baš svega. Ostalo je samo crnilo. Stolica, krevet, vrata, slika, noćni ormarići. Sve je iščezlo. Bilo je toliko tiho da je čula vlastiti dah. A bilo je i hladno.

Ella više nije znala što bi. Sve je pretražila i prepipala sve zidove i pod spavaće sobe za slučaj da je Lila pala u nesvijest. Baš je nakanila nazvati Jeremyja kad joj je nešto palo na pamet. Nešto strašno. Nije valjda. Bože Svemogućí, ne daj da je to učinila.

Pipajući, zaputila se prema gostinjskoj sobi.

Odavno nije čak ni prošla kroz ta vrata. Prošlo je sto godina otkako je ušla onamo. Tada je bila druga žena. Naslijedivši kuću od muževe majke, istraživala je zdanje. Upravo su stigli, bili su uzbuđeni. Bio im je to prvi dan u prvoj zajedničkoj kući pa su se razdvojili da istraže različite sobe. Ona je izabrala ovu. Nakon toga ju je napustio.

Zajedno s kćerčicom. Nije mogao s njom nakon tog ispada. Živčani slom, rekli su. Opasna za samu sebe.

Stajala je pred vratima i drhtavom rukom posegnula za okruglom kvakom. Obuzela ju je mučnina. Koljena su joj se toliko tresla da je jedva stajala.

Uto začuje glas.

– Stižem, bako!

I znala je. Odmah je znala. Pozlilo joj je.

Vrata su se otvorila.

Na njima je stajala spodoba, stajala je i gledala je neko vrijeme dok je ona uzmicala pružajući ruku u potrazi za osloncem. Da ne padne. Zapuhnuo ju je strujanje hladna zraka. Onda se napokon čulo:

– Što nije u redu?

Ella se pribrala, jer nije bila od onih koji se predaju.

– Lila, draga — prostenja. — Moje tablete za srce. Donesi mi tablete za srce.

– Što nije u redu? Gdje su? Zaboravila sam.

– Sjeti se što je doktor rekao — nastavi Ella.

– Znam, znam da moraš paziti. Gdje su?

Sa srcem joj je bilo sve u najboljem redu.

– U mojoj kupaonici.

Otišla je u Ellinu spavaću sobu, mudro pogodivši koja je njezina. Čula bi kako joj koraci prelaze sa saga u spavaćoj sobi na pločice u kupaonici, ali nije se ništa čulo. Još je bila u spavaćoj sobi.

– Ne mogu ih pronaći.

– Jesi li u kupaonici?

– Naravno.

Ellin test bio je završen. Ta djevojka željela joj je smrt, to je dobro znala. E pa, ako se nije predala prije pedeset godina, neće ni sada.

Brzo se spustila u prizemlje.

– Kamo ideš? — upita je Lila pojavivši se na vrhu stubišta.

Nastojeći prikriti paniku koja ju je obuzela, Ella posegne za ulaznim vratima. Otvori ih, znajući da je automobil iza vrta, pred dvorišnim vratima.

– Auto je ovdje, moramo krenuti.

– O — glas se opustio. — Vrijeme za udaju!

– Ti samo uđi u auto, a ja moram obaviti još jedan telefonski poziv — opušteno reče Ella.

– Koga zoveš? — Lila se u hipu našla uz nju. Praćena onim ledenim zrakom.

– Jeremyja. Želim mu javiti da krećemo.

– Idem s tobom.

Znala je. Znala je da Ella zna.

– Jeremy — reče Ella, sada bez imalo uzbuđenja — na izlasku smo iz kuće.

– Je li sve u redu? — zabrinuto je upitao.

– Zašto?

– Zvučite... zvučite nekako snuždeno.

Ella pusti da zavlada muk. Željela je da shvati kako nešto nije u redu. Željela je da zna kako uz njega u crkvi ne stoji Lila.

– Nonela?

– Da?

— Ništa ne brinite, sve će biti u redu s vama. Brinut ćemo se danas za vas. Okej?

Ella proguta veliku knedlu.

– Vidimo se uskoro.

U autu nisu razgovarale. Nisu razgovarale ni kad su izašle iz njega. A onda, baš kad su stigle pred crkvu i vrata su se otvorila, djevojka šapne Elli na uho: — Zamisli, sirota Lila zaglavila je u onom crnom ništavilu sama samcata. A pogledajte nas ovdje.

Zasvirala je svadbena koračnica.

Ella šaptom odgovori: — Da, ali neće dugo ostati ondje pa slobodno uživaj u trenutku i sama idi do oltara.

Ella osjeti djevojčino iznenađenje. Vjerojatno je očekivala da će Ella prihvatiti igru, ali nije i nikada neće. Ella se odmaknula u stranu, nemajući pojma gdje je, ali osjetila je da se djevojka odmakla od nje pa je znala da se zaputila crkvenim prolazom prema oltaru.

Ella je osjetila kako je netko vodi prema njezinu mjestu, gdje je sjedila, s mučninom u želucu, slušajući obred. Jeremy je govorio osjećajnim glasom, a djevojka ledenim.

Nakon obreda, Jeremy priđe Elli.

— Ella, jeste li dobro? Lila kaže da vam nije bilo dobro pa je niste mogli otpratiti do oltara.

Ella ga zgrabi za ruku, primakne se bliže njegovu uhu, osjećajući kako joj se nokti utiskuju u njegovu nadlakticu dok mu je nastojala utuviti istinu u glavu: — Jeremy, slušaj me, znam da ćeš misliti da sam luda...

— Naravno da neću — prekine je Jeremy.

— Slušaj. — Dublje zarine nokte. — Prije pedeset dvije godine, pogledala sam u zrcalo... — I tako mu je otkrila cijelu priču. Kad je završila, čula je tišinu. — Iskušaj je, Jeremy. Samo je iskušaj, to je sve što tražim. Radi mene.

— Dobro, dobro, Ella.

Nije joj povjerovao, znala je da nije i znala je da neće, ali sjeme je bilo posijano i, koliko god godina proveo s tom djevojkom, barem će

Ellino objašnjenje uvijek nositi u glavi. Možda jednoga dana povjeruje u nj.

Lila se osjećala kao da se odjednom našla nasred nogometnog stadiona, premda nije znala kako, jer se odjednom mrkli mrak pretvorio u jarko svjetlo na koje su joj se oči tek morale priviknuti. Bila je okružena ljudima, mnoštvom ljudi koje je poznavala i voljela. Svima im se željela nasmiješiti, ali lice joj se odbijalo pomaknuti. Svi su imali fotoaparate u rukama i s ljubavlju joj se smiješili, ali nisu gledali nju nego tu drugu Lilu, onu djevojku, njezin odraz koji je upravo stajao nasred plesnog podija u Jeremyjevu zagrljaju.

Oko nje, na tom mračnom mjestu na kojem je bila zatočena, održavalo se sve što je organizirala proteklih nekoliko mjeseci. Bijele ruže na stolovima bile su prelijepa, a stolice ukrašene crnim mašnjama. Crno-bijeli dekor izabran kako ne bi upadala u oči crna tkanina koju je posebno naručila za prekrivanje zrcala. Ali iz nekog razloga,

sada su sve te zavjese bile na podu. A djevojka je stajala nasred crno-bijelog plesnog podija, u Lilinoj haljini, ruku obavijenih oko Lilina dečka — sada muža. A on je djelovao pomalo smučeno. A Ella... sirota Ella stajala je, posve izgubljena, u mnoštvu.

— Što radiš, Lila? – upitao ju je Jeremy kroza stisnute zube.

– Hajde da se ne svađamo, svi nas gledaju — djevojka mu se nasmiješi.

- Samo mi reci zašto si skinula zavjese.

– Zašto smo uopće unajmili takvu plesnu dvoranu ako kanimo prekriti sva ta predivna zrcala? Želim se vidjeti.

– Radi Elle, ne radi tebe. To vrlo dobro znaš.

– Radi koga?

Jeremy se ukoči.

Ona se na to nasmija. — Ma, naravno, znam na koga misliš. Kako bih mogla zaboraviti Nonelu. — Smijala se. — Nonela, Nonela, Nonela, Ella. Čuj, prežalit će. Danas se čudno ponaša. Mislim da bismo je trebali odvesti liječniku. Trabunja koješta. Možda ti je nešto spomenula.

– O čemu?

– O zrcalu? Ili nečem sličnom?

Jeremy ju je motrio. Osjetio je njezinu hladnoću. Znao je da nešto nije u redu.

– Volim te, majmunčiću.

Djevojka se nasmija jer se nakratko smela, ali se onda sjedila da je Lila toga jutra pogledala u retrovizor i rekla: — I ja tebe, nilski konjiću.

Jeremy se nasmiješio. Očito mu je laknulo.

– A sada, zaplešimo.

Lila je, u zrcalu, osjetila kako joj se ruke podižu obavijajući se oko Jeremyjeva vrata, premda ga nije mogla napipati. Onda se počela vrtjeti. Brzo pa brže, u krug sve dok joj nije pozlilo. Posvuda oko nje bila su nasmiješena lica i željela je zazvati upomoć, doviknuti im neka je izbave odande, ali nisu gledala nju. Nisu gledala zrcalo. Gledala su djevojku nasred plesnoga podija.

Stigavši kući, Ella je stala pred zrcalo.

– Zao mi je, ljubavi. Tako mi je žao. Zauzela bih tvoje mjesto, ali ne mogu. Ne bih ti mogla oduzeti oči. Pretvorila bi se u moj odraz i izgledala bi kao ja. O svemu sam razmišljala. Ne bi uspjelo. Što sam puta nazvala Jeremyja, ali ne javlja se. Otputovali su, na medeni mjesec... O, ljubavi moja, tako mi je žao.

Ella je smislila kako da uljepša prostoriju. Sklonila je crnu plahtu sa zrcala. Donijela je cvijeća, rastvorila zavjese, očistila, naložila vatru u kaminu kako bi zagrijala hladan Lilin prostor, trudeći se iako je znala da joj je to uzalud. Prolazili su mjeseci, a Ella je odbijala ikoga vidjeti, nije primala goste, odbijala je razgovarati s Jeremyjem. Bojala se da

bi je odveli i poslali opet na ono mjesto gdje su je prvi put zatočili... Pa je izabrala samoću.

Jednoga dana palo joj je nešto na pamet. Želeći oličiti sobu, unajmila je ličioca, prethodno se dobro raspitavši o mjesnim majstorima. Pronašla je pravog.

Mladić. Dvadesetpetogodišnjak. Poljak, bez obitelji u zemlji.

– Evo vašeg čaja — Ella je odložila šalicu na noćni ormarić.

– Hvala vam.

– Nema na čemu. Jeste li za još sendviča? Kolača?

– Ne, hvala vam, već sam se dobro najeo sve one ukusne hrane.

— Nasmiješio se i potapšao po truhu.

– Dobro. Smijem li vas zamoliti uslugu? — uljudno upita Ella.

Prestao je ličiti i odložio četku.

– Biste li mi mogli pomoći da očistim ovo zrcalo? Čini mi se da ste ga poprskali bojom.

Nagnuo se prema zrcalu, položio prst na staklo i pokušao ostrugati boju noktom.

– Sada, ljubavi, sada imaš priliku – reče Ella.

Lila se našla licem u lice s mladićem. Ne starijim od dvadeset pet godina.

– Što je sad ovo? – upitao je ogledavajući se oko sebe, posve zbunjen.

Lila je razrogačila oči.

– Postavit ću ti pitanje – hladno reče – i imaš tri prilike da odgovoriš potvrdno... — započne.

Tajna je lebdjela na povjetarcu kao pero – iz kuće, preko maslačaka, čičaka i fuksija, kroz hrđava dvorišna vrata duž obale sve do sela – o Elli i njezinu novom sustanaru. Isprva se vjerovalo da je podstanar, mladić koji pomaže slijepoj starici da se snađe po kući sad kad je unuka odletjela iz gnijezda i, začudo, nikada se više nije

vratila. Bila je to tajanstvena zavada o kojoj su seljani rado nagađali, a da se nikada nisu ni približili istini. Nisu shvaćali odnos dvadesetpetogodišnjeg Poljaka i sedamdesetogodišnje žene, ali očito joj je vratio radost u život, kao i ona njemu, jer su zajedno živjeli do staričine smrti, zadovoljni zajedno u velikoj kući na litici.

Tvorac uspomena

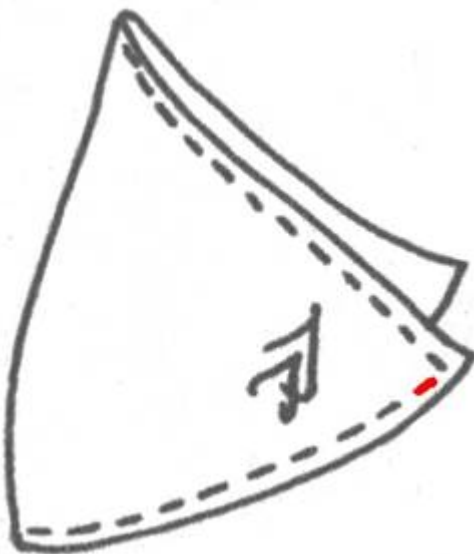

Preljep je dan pa ona to i kaže. On zviždi hodajući uz nju, a ona sretno pjevuši uza nj – melodiju odsviranu sinoć na glasoviru u baru koja im je ostala u mislima, zarobljena, neumorno lepećući poput leptira u staklenki pekmeza. Njezina je ruka u njegovoj, a njegova je toliko krupna da joj prstima obavija cijelu šaku, tako da u njegovoj djeluje kao dječja. Ali ona nije dijete, nego najljepša žena koju je ikada vidio, ikada dodirnuo, ikada namirisao. Pa joj to i kaže. Ona se nasmiješi jer je to toga jutra čula već sto puta, ali ne smeta joj već sa svakim novim komplimentom sve jače blista. Kad je pogleda, sunce joj obasjava plavu kosu pa sjaji poput pravog anđela. Prijeđu Trg Merrion držeći se za ruke, slušajući oduševljenu dječju ciku koja putuje na povjetarcu s obližnjeg igrališta.

Pred noge im sleti štap. Ona prestrašeno ispusti malen, prodoran povik, ali onda se nasmije sama sebi. On je zafrkava. Pomalo postidjena, nakratko mu položi glavu na rame. On omiriše njezin šampon. Lopoč. Baš sam šašava, kaže ona. On joj opet uputi kompliment. Pokraj njih puteljkom protrči pas, svijetli labrador, velik i nespretan kao da mu noge uopće ne pripadaju, kao da nosi prevelike cipele. Ona to primijeti naglas i nasmije se. Pas se baci na svoj štap, uzme ga gladnim ustima i odjuri u smjeru iz kojeg je došao. Okrenu se za njim i gledaju kako trčkara prema vlasniku. Revan da mu ugodu. Oprostite, čovjek im domahne. Nema problema, odvraća ona. Preljep dan, kaže mu, a on se složi. Svi se slažu.

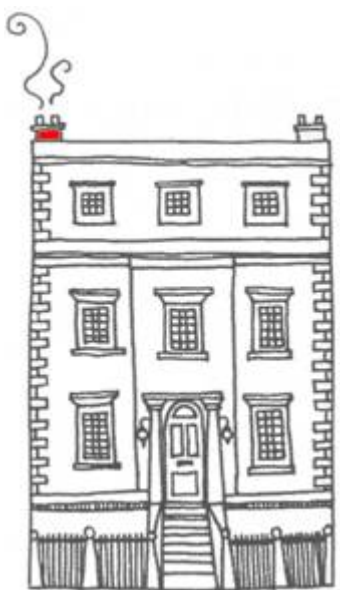
Produže. Već su zašli duboko u srpanj pa su stabla prekrkana lišćem i cvijećem, a zrak pun njihova mirisa. Škaklja mu nos i raspiruje peludnu alergiju. Ona mu pruža rupčić premda još nije kihnuo. Tako ga dobro poznaje.

Prihvaća njezin rupčić, svjež i bijel, s njezinim inicijalima izvezenim u kutu ružičastim koncem. J.J. Majčin dar. Ispuše nos i zaigrano joj ga vraća. Ona se opet smije. Oko usana joj nastanu bore, poput valića na jezercu u koje je doletio oblutak. Vedre, gipke, prirodne, prelijepo.

On nije ni liječnik, ni znanstvenik. Neki ga smatraju psihologom, ali nije ni to. On je samo muškarac koji je ljubio i tako stekao bogato iskustvo, ne samo ono koje se stječe učenjem i usvajanjem onoga što se zna na svijetu, već i ono životno.

Pohranjena u podrumu georgijanske kuće na Trgu Fitzwilliam, futuristička naprava našla se u starinskome okruženju. Sobe mračne usprkos velikim prozorima, pokućstvo hladno i vlažno usprkos stalnome grijanju. Klijenti su često iznenađeni kada primijete okruženje. Ne znaju što su očekivali, ali to zasigurno ne. Neki ga poštuju, ali većinu ljuti jer se boje da je onečistio ono što je na svijetu najprirodnije — um, sjećanje. I to je predmet prijepora na cijelome svijetu, razlog zbog kojega ga neki obožavaju, a drugi proklinju.

Riječ je o napravi, zapravo stroju. Zato ga ljudi nazivaju tvorcem sjećanja. On sebe ne naziva tako. Um je taj koji stvara sjećanja — prema njegovu mišljenju, još ih više stvara srce, ali nećemo sada ulaziti u to — a jednom kad um stvori sjećanje, stroj ga otisne u pamćenje kao da je stvarno, istinito, iskreno i nezaboravno kao ostala. Nova su sjećanja sjećanja koja bi ljudi željeli imati ili ona koja su izbljedjela pa ih treba osvježiti, koja kao da nikako da postanu stvarna, koliko god ih nastojali oživjeti. Um sve to sam prepravlja. Čini to da bi opstao. Stroj je pomogao i svojem izumitelju da opstane. Ne, nije mu pomogao. *Održao* ga je na životu. Dao mu je razlog da živi. Pružio mu ono što je smatrao da mu u životu osjetno manjka.

Na izum je nabasao pukim slučajem. Suprotno raširenom uvjerenju, nije godinama radio na napravi kako bi zaboravio ono što ga je snašlo. Veliku tugu o kojoj nikada ni s kim nije razgovarao. Ne vjeruje ni da ga je sudbina dovela do toga. Uopće ne vjeruje u sudbinu. Sve je to bila igra slučaja. Ništa više. Puki slučaj. I tako je, igrajući se kod kuće svojim spravicama i žicama, posve slučajno pronašao način da naloži stroju da naloži mozgu da stvori sjećanje. Jednostavno. Ali bio je to sretan slučaj. Za razliku od većine.

Sada je usavršio stroj pa mu klijenti dolaze odasvud. Izmučene, beznadne duše u potrazi za duševnim mirom.

Vidi kad pred njim sjedi novinar. Vidi mu to u očima. Vidi želju kao i kod običnih klijenata, ali krive vrste. Gladni su. Premda ima i onih

koji bi o njemu i o uređaju željeli pisati pohvalno, zna da ih većina kani srušiti ono što je izgradio. Ti ga ljudi ne razumiju. Neki se boje, a drugi su suviše cinični da bi otvorili um i pojмили ljepotu izuma. Baš ga briga. Zna ih prepoznati čim prijeđu prag radoznalo se ogledavajući — brzopotezno odmjeravajući njega, njegov dom i njegov stroj. Nikada ne dolaze da bi poboljšali sami sebe, premda bi svakome od njih dobro došla lekcija o tome zašto toliko mrze stvari koje ih se ne tiču.

Poznat je po izbirljivosti kad su posjetitelji u pitanju, po otkazivanju sastanaka u zadnji čas, a katkad mu je dovoljan jedan pogled da zalupi vrata pred nosom napete pridošlice. Osjeća neiskrenost, znatiželjnike, one koji žele ispitati, oponašati, upropastiti. Ne želi dijeliti svoj izum. Ne želi da se koristi za zlo. Prima ljude odasvud — ožalošćene, bolesne, izgubljene i povremeno pokoju zabludjelu dušu.

Prije nekoliko godina shvatio je da je stekao popriličan ugled. Proširio se glas o napravi, o njezinu izumitelju kružile su glasine, u novinama su se pojavljivali članci, osobna svjedočenja klijenata, kao i nagađanja onih koji nikada nisu stupili ni blizu njemu ili njegovoj kući. Kad je doznao da je njegov stroj ušao u modu, prestao je primati klijente, bijesan što je njegov rad sveden na pomodarstvo. Želio je da naprava služi onima koji je trebaju jer katkad čežnja nije dovoljna. Ali kad ju je sklonio od javnosti, samo je stekao još više poklonika. Imao je popis čekanja dug kao Avenija Griffith, a svakodnevno su pristizali tuceti novih pisama, prebrojnih da bi se svima stigao pozabaviti. Nevoljko je okončao samotnjački život i zaposlio tajnicu. Bila je to djevojka koja se zvala Judith, ali on je sumnjao da joj to ime pripada išta više od odjeće koju nosi. Judith. Bila je to podudarnost, znao je da jest. Nije vjerovao da u tome ima išta više... nije mogla znati... a opet...

Upoznao ju je u Ulici Parliament, s Gradskom vijećnicom i njezinim trima stranicama od portlandskog vapnenca iza sebe te rijekom Liffey i zgradom Četiriju sudova ispred sebe, dok je hodao sa štapom u ruci do još jednog ročišta jer su sile — koje ga nisu shvaćale — opet pokušale obustaviti njegov rad. Pred sudom se branio sam i znao je što radi jer mu je to znanje preostalo iz bivšeg zanimanja. Prošao je mimo nje na ulici. Mimo Judith, dakako. Bila je

smeđe stvorenjce koje je sjedilo na nogostupu, čvrsto umotano u smeđu deku, tamnosmeđe kose slijepljene od masti, lica sva istočkana jer bi je svaka cipela u prolazu poprskala blatom. Nije imala čak ni kišobran, a mokro, hladno tlo bilo je klizavo pod potplatom, no ona je svejedno sjedila na, čini se, jedinom komadiću suha tla u cijelome Dublinu.

Zaustavio se pokraj nje.

Podigla je pogled.

Gospodine.

– Biste li prihvatili moj kišobran?

– Smočit ćete se.

– Ali i vi kisnete.

– Nije to moj kišobran.

– Dat ću vam ga.

– Smočit ćete se.

– Kupit ću novi.

Ušao je u trgovinu i kupio nov kišobran. Bio je od sintetike zagasita, smeđe-maslinastog kariranog uzorka s drvenim drškom i izgledao je kao da će ga prvi zapuh vjetra izokrenuti.

– Izvolite.

Pružio joj je svoj kišobran. Bio je crn, velik, svilen s drškom od čista srebra. U obliku orla. Dobio ga je na dar. Od osobe o kojoj ne govori. O kojoj jedva kad uopće razmišlja. Odrekao ga se bez razmišljanja. Ali razmislio je o tome što ga se odrekao bez razmišljanja. To ga je navelo da se zapita je li možda napokon zacijelio. A onda se sjetio njezina lica, mirisa i dodira pa mu se srce zgrčilo i znao je da je rana još otvorena i bolna kao uvijek. Ona nije kišobran. Nije se odrekao nje.

- Ovo je vaš kišobran.
- Tehnički gledano, oba su moja.
- Zašto mi ne date novi?
- Zašto bih?
- Ovaj je predobar.
- Ali ponudio sam vam ovaj.
- Ali meni bi karirani bio posve dovoljan.
- Vrlo ste ljubazni, ali ja sam čovjek od riječi.

Prešla je rukom po dršku. Bio je golem u njezinoj sitnoj ruci.

— Kako se zovete?

Duga stanka. — Judith.

Slučaj. Bio je to slučaj. Ne znak. Znakovi ne postoje.

– Onda, ugodan vam dan želim... — Nije se mogao prisiliti da izgovori to ime. Ne još.

Toga dana na sudu ustvrdio je da bi hipnotizere, psihologe i druge ordinacije alternativne medicine također trebalo zatvoriti zbog „utjecaja na um“ za koji njega optužuju. Preispitivao je teorije doktora Freuda o nesvjesnome dijelu uma i obrambenom sustavu potiskivanja, transferenciju i kliničku primjenu psihoanalize, sve dok im svima nije počeo izlaziti na uši. On nije mijenjao ljudske umove ništa više od drugih. Dobio je parnicu, ali to će doznati tek nekoliko tjedana poslije.

Sutradan se vratio. Ne zato da je vidi, već zato što ga je put onuda naveo. Ali razmišljao je o njoj cijele noći. Zaustavio se pokraj nje.

Podigla je pogled.

– Jeste li zaboravili kišobran? — upita je.

– Mislite, vaš kišobran?

– Darovao sam ga, više nije moj.

– E, nije ni moj. Prodala sam ga.

Nije se ispričavala niti je on mislio da bi trebala.

– Ne ljutite se?

– Bili ste slobodni učiniti s njim što vas volja. Koliko ste dobili za njega?

– Pola penija.

Odmahnuo je glavom.

– Upravo ste rekli da sam smjela učiniti s njim što me volja – rekla je braneći se.

– Dakako. Ali vrijedio je mnogo više.

Ona slegne ramenima.

– A meni je trebalo pola penija.

Smatrao je da joj treba mnogo više.

– Nemate šalicu.

– Što?

– Šalicu. Za prošnju.

– Ne prosim.

– Što onda radite?

– Samo sjedim.

– Daju li vam ljudi novac?

– Katkad. Katkad mi daju kišobrane.

Nasmiješio se.

– Biste li voljeli raditi za mene?

– Što?

– Tajničke poslove. Primanje pošte, čitanje pisama, bilježenje termina i slično.

– Zašto?

– Ne razumijem.

– Zašto biste to ponudili baš meni?

– Zašto ne bih?

Slegnula je ramenima.

– Ako mislite da postoji razlog zašto to ne bih trebao učiniti, budite toliko ljubazni da mi kažete.

Zamislila se, a onda ga odmjerila od glave do pete tako da je pojmio kakav joj je život morao biti do susreta s njim.

– Što želite zauzvrat?

– Ništa takvog. Samo ono što sam vas zamolio da radite.

Dugo ga je proučavala. U tom trenutku djelovala je starije dok joj je um odvagivao sjećanja prema kojima je naučila donositi odluke.

– Dobro.

I tako je počela raditi za njega. Kad bi je ljudi vidjeli na odlasku ili dolasku, pretpostavili bi da je njegova domaćica. Društvo, pa makar i plaćeno, okončalo je jedan oblik čistilišta na koji se starac osudio. Ali ona je naučila da starac zapravo ne vodi samotani život jer je bio dupkom ispunjen duhovima prošlosti s kojima je svakodnevno radila bok uz bok. Nijednom nije pitala bi li se mogla poslužiti napravom i zbog toga joj se divio jer je pretpostavljao da ima mnogo sjećanja koja bi rado promijenila. Nikada ga nije ništa pitala, kao ni on nju. Bili su tek dvoje ljudi posvećenih trenutačnom zadatku. Rijetko su razgovarali. Ona je otvarala poštu, a on je i bez razgovora utvrdio da je usvojila njegov način rada. Jedne večeri, kad je otišla nakon radnog vremena, sjeo je za stol i pročitao pisma koja mu je ostavila. Sutradan joj je to spomenuo.

– Zašto ovome čovjeku niste zakazali termin? – upitao je.

Nije bio ljut. Nikada se nije ljutio. Samo ga je zanimalo, ali više zato da mu odgovor omogući bolje razumijevanje njezina načina razmišljanja nego da dozna zašto čovjek nije dobio termin.

Nije podigla pogled vješajući prevelik kaput o klin s unutrašnje strane kuhinjskih vrata i odlažući — novu — torbicu na pod. U zadnje vrijeme izgledala je mnogo bolje.

– Nisam mu povjerovala.

– Ali ne znate o kojem pismu govorim.

– Znam. O muškarcu čija je supruga poginula u automobilskoj nesreći.

Progutao je. — Tako je.

– Nisam mu povjerovala.

Tada ga je prodorno pogledala pa se sav zbunio. Takva je zbunjenost bila netipična za njega i posve blaga, ali neporeciva. Svrnuo je pogled, privremeno izbačen iz tračnica, ali ako je ona išta primijetila, nije to pokazala. Otvorila je veliki stolni rokovnik koji joj je

kupio i preletjela pogledom termine. Morao je prikriti bjelodanu nelagodu. Pokazao je nasumce jedno pismo na stolu.

– A ova žena? Što s njom? — Primijetio je da mu se ruka blago trese.

Uzdahnula je.

– Zar ćete preispitivati svako pismo koje odbijem? Jer, ako je iako, nema smisla da sam ovdje. Možete jednostavno opet sve obavljati sami.

Kimnuo je i ustao. Čaj prije prvog klijenta toga dana. Stavio je pred nju šalicu s tri žlice šećera i mnogo mlijeka. Voljela je piti čaj iz velike šalice, a ne male porculanske s tanjurićem kao on. Morao

joj ju je kupiti i ta je šalica bila jedina takva u njegovoj kući. Smatrao ju je njezinom.

– Piše tračeve – reče otpivši gutljaj.

– Da?

– Ne čitam ih, naravno, ali vidjela sam njezinu trač-rubriku. Žena iz visokog društva. Sve joj je davež. — Nastavila je uštogljenim glasom: — Piše o tome tko je viđen poslijepodne na čaju s kim. Zaključila sam da ne biste željeli da dođe.

Kimnuo je.

– Više vas neću ispitivati.

Ured je bio u kuhinji. Judith je ondje boravila svakoga dana od osam do četiri. Rijetko je ustajala sa stolice za kuhinjskim stolom, nikada se nije ogledavala ni kopala po ladicama, a malokad je uopće podizala pogled sa stolnog rokovnika da vidi što se događa oko nje. Sjedila je za stolom s pismima i rokovnikom kao da je to najsuši dio sobe.

Oglasilo se zvono na vratima. Otvorio je i ugledao mladića u odijelu s tamnim kolobarima, trezvenom frizurom, svježije obrijana lica i

losionom čiji se miris u valovima širio s njegove kože. Bio je nekakav bankar ili knjigovođa. Bavio se nečim vezanim uz brojke ili podvlačenje crta. Skinuo je fedoru i dvaput pogledao lijevo-desno prije negoli je napokon ušao, očito ne želeći biti viđen na toj adresi.

Odmaknuo se s praga da propusti mladića u kuću.

– Ime mi je Jack Collins.

– Da.

Ostavivši vrata otvorena, okrenuo se i zaputio hodnikom očekujući da ga slijedi. Jack je oklijevao na vratima, ponovo odvagujući cijelu situaciju. Koliko mu je dolazak uopće potreban? Pogledao je prazno predsoblje, izvorne pločice, neke napukle ili izbljedjele, miris plijesni, koji nikakav izbjeljivač ni sprej nisu mogli ukloniti, i gole zidove pa prešao prag.

Jack je ušao za starcem u malu sobu. Stroj. Onaj stroj. Dva stara naslonjača. Kamin. Ugašen. Miris vlage. Hladnoća.

– Sjednite.

Starac je već sjeo.

Jack je opet oklijevao, odvagujući mogućnosti. Zatim sjedne.

Jack odloži aktovku na tanak, hladan sag i ogleda se da vidi kamo bi mogao staviti šešir. Starac nije nudio pomoć. Na koncu je objesio šešir o ručke aktovke. Raskopčao je sako, nagnuo se naprijed s laktima na koljenima kao da će pregovarati o ugovoru pa ne želi da to kamin čuje. Prodavač, nagađao je starac.

– Dakle — reče Jack.

– Dakle, ovo ćemo učvrstiti ovdje. — Ne obazirući se na površno čavrljanje, učvrstio je mladiću za sljepoočnice i čelo tri žice prijanjaljkama. Na treće oko.

– Počnite – reče ne gledajući Jacka u oči. Čekajući.

– Što trebam učiniti?

– Opišite sjećanje najbolje što možete. Boje, mirise, zvukove, izraze ljudi oko vas. I govorite razgovijetno, molim.

– Kako to radi? — Odjednom ga je obuzela sumnja. Ne u sebe, nego u stroj. U glas koji ga prati.

Je li uopće važno kako radi? Starac je prvih godina o tome beskrajno raspredao. Ali bilo je to kao da se prije bežičnog spajanja zanimaš kako ono točno radi. Ili da prije ulaska u automobil ispituješ kako točno radi motor. To nije važno.

– Želite da vam kažem kako radi ili samo želite da radi?

Jack se opet pokolebao. Proučavao je starca i nije mu se sviđao njegov stav, nije to uopće tako zamišljao. Stari stroj u važnoj, trošnoj sobi s prgavim starcem. Nedostajalo je čarolije. Ali očito je opet preispitao škripac u kojem se našao pa se predao.

Jack pročisti grlo.

– Otišao sam za vikend. Ili sam barem tako rekao supruzi.

Zastao je čekajući reakciju. Nije ju dočekao. Starac se nije lecnuo, nije reagirao, očito nije osuđivao.

– Zapravo nisam otputovao iz grada.

Opet ništa od reakcije. Uzdahne.

– Upoznao sam nekoga i nikada to prije nisam učinio, ali sada... — glas mu je blago napukao. — Ne mogu spavati, ne mogu jesti. Znam da sam napravio strašnu pogrešku. Ali znam i da ne mogu lagati, jednostavno ne mogu. Kad god me pogleda, znam da zna. Kad me pita o vikendu na putu, putu na koji sam trebao otići, ja se sledim i smetem. Želim zažmiriti pa da sve iščezne, želim vidjeti vikend kakav sam trebao provesti.

Stalno su ga doživljavali kao psihoterapeuta. Nije to bio njegov posao.

– Trebate li sve to znati? – upita Jack vlažnih očiju.

– Ne.

– Zašto mi niste rekli?

– Mislio sam da ćete stići do poente. Trebate mi samo opisati sjećanja.

– Ona koja želim staviti u um?

Čovjek kimne.

– I znajte da to ne briše sjećanja, već samo dodaje nova. Ne bavim se brisanjem memorijskih datoteka.

– Znam.

Jack premjesti šešir na rukonaslon naslonjača, posegne u aktovku i izvadi brošuru.

– Ovdje sam tobože bio. Konferencija putujućih trgovaca. U hotelu u Kerryju. Ovo je taj hotel. Ovo je hotelska soba. Imaju veliko zemljište s pogledom na zaljev Kenmare. Provodio bih vrijeme šecujući onuda. Uživam u šetnjama. Podneblje dopušta rast suptropskim šumama. Imaju stabla eukaliptusa. Zrak slatko miriše. Svježe — proguta knedlu. — Kolega mi je pričao o tome.

Starac mu je mahnuo da nastavi.

– Konferencija se održavala u hotelu. S tim ne trebam pomoć, bila je to posve obična konferencijska hala u običnom hotelu. Ali išlo se na izlet u Kerryjevski prsten. Moja supruga oduvijek je željela na taj izlet. Trebao sam je povesti, ali sada više ne mogu. Shvatit će da nisam nikada bio ondje, ali možda nakon ovog...

Pogledao je starca tražeći ohrabrenje da nastavi. Čovjek mu je pomogao da utvrde potankosti, kakve su sjene oblaci bacali na planine, kako je zrak svježe mirisao od eukaliptusa, slatko od rabarbare, slano od mora, kako je osjećao sunce na licu, kako je izgledala soba, kako nije imao gotovine za napojnicu čovjeku koji mu je donio prtljagu, kako mu je košulja bila zgužvana kad ju je izvadio iz kovčega, kako ju je trebao staviti u vreću za odijelo kao što mu je supruga savjetovala. Razgovarali su o tome kako njoj i djeci nije kupio darove u dablinskoj Ulici Grafton putem kući iz hotela u središtu grada, već na kolodvoru čekajući vlak koji je kasnio. Kako je nazvao suprugu s bazena za stanke u vrijeme konferencije, a ne kad ga je žena s kojom je bio nakratko ostavila sama u krevetu gradskoga hotela.

Kad je Jack završio, čovjek je sklonio prijanjaljke s njegova čela i sljepoočnica. Jack je nekoliko puta trepnuo i pogledao ga.

– Nebesa.

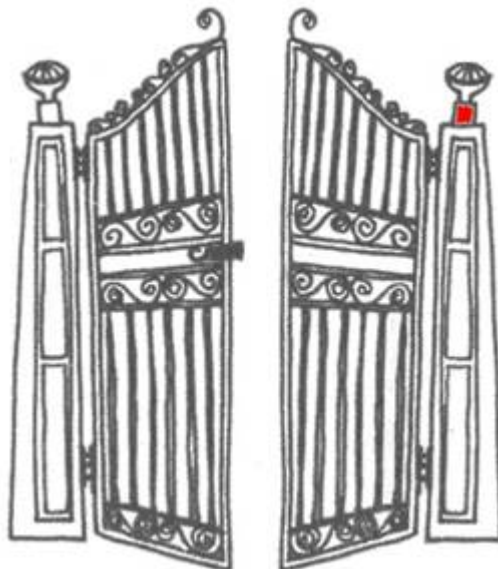
Starac isključi uređaj. Jack je djelovao kao da mu je laknulo, držao se razigrano, čak i obješenjački.

– To mi je bogme prištedjelo novac za putovanje. Trebao sam reći da idem na Fiji.

Starac je ustao i počeo se opraštati.

– E, sve se čini da bi to bilo krasno putovanje. Prava šteta što ste ga propustili.

Jackov osmijeh izblijedi.

Primiču se izlazu iz parka. Iz zelene oaze vraćaju se u betonski grad, ali njemu to ne smeta. Preljep je dan. Najljepši u godini, dive se. Hodaju pod krošnjama i malo im je prohladno sad kad su zaklonjeni od sunca. Ona blago zadrhti, a on joj čvršće steže ruku kao da će je tako zagrijati. Želi učiniti da sve bude stalno savršeno, premda zna da to nije moguće. Nos mu ispunja miris mahovine i opet ga škaklja. Zrak je gust od isparina iz vlažne zemlje do koje se sunčeve zrake ne mogu probiti. Osvježavajuće je pa to i kažu. On se odmakne u stranu da je propusti prvu kroz vrata. Ona mu zahvali i pričekava da joj se pridruži. Pogledaju se, spremajući se za rastanak, a njemu se želudac već steže pri pomisli da će morati napustiti ovaj san i posvetiti se radnome danu.

Hvala ti za sinoć, kaže ona. Sada je stidljiva, a sinoć u njoj stidljivosti nije bilo ni traga. On ne želi da joj bude neugodno. Dogovore se navečer ponovo sresti. Možda bi mogli izaći na večeru

u Shelbourne. Da. To bi bilo lijepo. I rano otići u krevet. Ona se opet nasmije, a stidljivosti ispari. Naravno, dragi. Naravno.

— Preljubnik? — obrati se starac Judith čim je Jack Collins izašao.

Nije podigla pogled.

— Voli suprugu — zvučala je kao da joj je to dosadna tema. Ali dosada je bila usiljena. Znao je da joj je stalo.

— Tako tvrdi — uzdahnuo je.

— Niste mu povjerovali?

— Jesam.

— Ali ne odobravate njegove postupke?

Nije želio odgovoriti. Ne bi trebao osuđivati klijente. Nije mu to bila navika.

— Svatko zaslužuje drugu priliku — reče ona.

— Nije mi posao pomagati ljudima da lažu.

Na to je podigla pogled. Vidio joj je sumnju u očima.

— Stvaranje novih sjećanja nije laganje — reče on, malo suviše naglo. — Pogriješio sam što sam ga primio — doda blaže.

— Okej. — Ona slegne ramenima.

Sjeo je s Judith. Jeli su sendviče sa sirom, a ona nastavila čitati pisma. Gledao ju je, ali trudio se da to ne bude previše očito. Izraz njezina lica nije se mijenjao. Nije mogao procijeniti je li je se dojmilo pismo koje upravo čita ili nije. Odlagala ih je na dvije hrpice. Pokušavao je pogoditi koja je koja. Dočitavši još jedno pismo, odgrizla je zalogaj sendviča i odložila pismo na lijevu hrpicu. Još nije mogao pogoditi.

Nikada nije bilo razgovora, ali ni nelagode. Prethodni razgovor o Jacku bio je najduži i najgorljiviji koji su ikada vodili. Shvatio je da uživa u njezinu društvu, on koji je proteklu četrdeset jednu godinu proveo sam. Shvatio je da se raduje njezinu jutarnjem dolasku, a da se nekoliko sati nakon njezina odlaska osjeća... pa, nedostajala mu je. Kuća bi opet postala pusta. Kao šuplje stablo. Sada je vječno

imao dojam da čeka, da je u stanju onog napetog iščekivanja da netko dođe, da se nešto dogodi. To već dugo nije priželjkivao. Dugo se nije tako osjetio. Prestao je žvakati i odložio sendvič.

Nije ga pogledala. – Što?

Rastrgnula je iduću omotnicu.

Nije ništa rekao.

Činilo se da joj je pomalo neugodno.

– Pokušavam dokučiti na kojoj su hrpici pisma koja nadilaze vašu moć susprezanja nevjerice.

Tada ga je pogledala, svjesna da se našalio. Zatim upre prstom u lijevu hrpicu: — Ova.

Nasmiješio se. Ne bi to nikad rekao, ali bilo mu je drago. Možda joj ipak nije dosadan kao smrt. Pogledao je na džepni sat: uvijek je ostavljao slobodan sat između termina. Primao je samo dvije

osobe dnevno, katkad samo jednu, ovisno o vrsti sjećanja. Vratio se uređaju.

– Prošlo je dvadeset pet godina od njegove smrti. – Gospođa de Lacey govorila je vrata izvijena kao u labuda tako da joj se koža rastezala i snažno zatezala oko mišića. Biserje ogrlice ugnijezdilo joj se u udubine istegnuta vrata. Trudila se djelovati snažno, ali osjećao je da ispod površine mahnito mlatara nogama.

– Pamtim štošta o njemu, velik dio onoga što smo zajedno činili, velik dio onoga što je rekao, ali... – Odlučnost ju je izdala, a otporna

vanjština malo je napukla. Vrat joj se skratio, koža ovjesila, ramena klonula i činilo se da se sva urušila, potresana jecajima.

– Mama. — Njezina kći pruži ruku i dodirne majčinu podlakticu, iznenađena i prilično postićena tim izljevom osjećaja.

On ne reče ništa.

Kći ga nelagodno pogleda, kao da on ima moć zaustaviti vodoskok.

– Ali njegovo lice — nastavi njezina majka, sada otvoreno jecajući, izbacujući riječi iz usta sviđalo se to kome ili ne. — Njegovo lice kad zatvorim oči... — sklopila je oči. — Ne vidim ga. Jednostavno ga više ne vidim.

– Mama, dosta sada. O čemu to govoriš, zaboga? Daj si trenutak da se sabereš. — Obrazi njezine kćeri zarumenjeli su se.

– Sve je mutno — nastavila je, a iz očiju su joj tekli potoci suza. — Vidim ga, ali ne izbliza, ne točno i neprestano se mijenja. Mijenja dob, mijenja izraze. Ne mogu zadržati jedno sjećanje, jedan savršen trenutak.

Kći je kopala po torbici.

– Izvoli, mama. — Tutnula joj je rupčić u stegnute, gnjevne ruke. — Nos — rekla je, s blagim gađenjem.

– Znam kako mu izgledaju oči, znam mu usne. — Čulno je taknula vlastite usne, prisjećajući se. Kći je svrnula pogled, šokirana, još postićenija. — Ali ne mogu ga vidjeti u cijelosti. Kao da stojim preblizu pa bih se trebala odmaknuti da vidim cijelu sliku.

Čvrsto stegne oči, a bore joj se umnože. Zatim ih otvori, razočarana što ga nije vidjela.

Tada prvi put pogleda starca. — Želim ga se moći sjetiti kad god zaželim. On je sve što imam.

– Mama — kćerino se lice snuždi. — Imaš nas.

– Joj, ne budi smiješna, Lizzie, vi se svi svađate na kome je red da me izvede na ručak, a ja znam da to nije zato što me svi želite izvesti. Ne, on je ovdje gore i jedino ga ovdje imam — reče grubo si bockajući grubu, staru kožu sljepoočnice, kao da gasi cigaru. — I gubim ga.

Lizzie pročisti grlo: — Imam njegovu fotografiju.

Uzeo ju je. Bila je to dostojanstvena crno-bijela fotografija debelog muškarca s monoklom, ruku sklopljenih u krilu kako hladno pilji u objektiv. Iza njega na zidu stajala je jelenja glava.

- To je naša lovačka kuća — prilično ponosno objasni.
- Ne, ne, ne — Gospođa de Lacey odmahne prema fotografiji kao da je osa. — Nije to on.
- Mama, ovo je slikano neposredno nakon što je postao predsjednik kriketskoga kluba, znam to jer, vidi, na reveru ima...
- Ne želim pamtiti prokletu kriketsku ni lovačku fotografiju – plane, a kći opet ostane zatečena, možda čak i povrijeđena. — Želim ga pamtiti onakvog kakav je bio ujutro, kad bih tek otvorila oči. Želim ga vidjeti dok vodimo ljubav. – Opet je sklopila oči, uživajući u trenutku.
- Mama — šokirano će kći, ali se smekša, odjednom shvativši da je i njezina majka žena.
- Kad je prvi put primio tek rođenu Ellis, kad se igrao s djecom u vrtu. Kako su mu se nosnice trzale dok je bio bijesan. – Na to se nasmija. – Sve to znam o njemu, ali kad zatvorim oči, više ga ne vidim.

Stavio joj je prijanjaljke na sljepoočnice i čelo pa ukopčao žice u stroj. Uključio ga je.

- Dočarajte mi što točno želite vidjeti.

Prolazi joj prstima kroz kosu, a prsti mu propadaju kroz rastresite uvojke, mekane poput baršuna. Čuje kako ga netko doziva imenom. S desne strane prilazi mu kolega. Pozdravlja ga.

Ona mu kaže da će se vidjeti poslije. Malo je odsutan, ali pristaje. Brzo okrzne usnama kožu njezinih prstiju. Koža joj je topla i meka. Ona brzo povlači ruku da ga ne osramoti pred kolegom i odlazi. On se okreće prema kolegi da ga dočeka. Započinju razgovor o slučaju koji već mjesecima zbunjuje ured. Čuje ju kako mu još jednom dovikuje pozdrav, ali zaokupljen je razgovorom, razumjet će, vidjet će se poslije. Uto začuje zvuk. Pakleni zvuk. Zvuk koji nikada neće zaboraviti. Nikada. Kolega mu tako čvrsto stegne nadlakticu da osjeti nokte na koži kroz ljetno odijelo. I zna, ali ne može se okrenuti. Ne želi pamtiti taj prizor do kraja života jer već zna da će mu svakoga dana biti pred očima. U snu i na javi. Svakog bogovetnog dana.

Kad je Judith sutradan ujutro došla k njemu, smeđa kosa zastirala joj je lice. Oči su joj bile oborene, izbjegavala je njegov pogled. Spuštene brade, progurala se mimo njega u predsoblju i zaputila se u kuhinju. Zastala je kad je stigla do vrata i ugledala stol. Prvi put, on je pripremio doručak. Gozbu narezaka, jaja, rajčica, krvavica i bijelih

kobasica, gljiva svih veličina. Nasred stola bio je stalak s prepečencima i svim mogućim namazima. Doslovno nije želio da joj išta nedostaje.

Lagano se zaljuljala pa je pohitao prema njoj da je pridrži, ali mala, ružičasta ruka izvirila je iz rukava prevelikog kaputa i oslonila se o dovratnik. Kad se okrenula, ugledao ga je. Njezino oko. Na lijevome oku imala je šljivu i meso oko njega toliko je nateklo da se jedva naziralo oko zakopano pod njim. Koža joj je izgledala kao kora trule breskve. Vidjevši mu lice i pogled, brzo se opet okrenula od njega. Njime prokulja srdžba. Nijednom mu nakon onoga s Judith venama nije kuljalo toliko srdžbe. Njegove Judith. A sada ova Judith. Njegova Judith, shvati. Čvršće stegne štap tako da su mu zglobovi prstiju pobijeljeli.

Toliko je toga želio reći — vikati, zahtijevati da mu kaže tko joj je to učinio. U sebi je imao toliko pitanja i osjećaja da se prvo morao na trenutak pribitati da odluči što bi prvo izrazio. Znao je da će pobjeći odluči li pogrešno. Bila je tako krhka, a njezina blizina toliko dragocjena, ali znao je da će odletjeli od njega poput perca već na najlakšem povjetarcu. Uspio se malo smiriti. Zajapurena je srdžba popustila pa je osjećao samo drhtavicu, posljedicu šoka. Pročisti grlo da progovori, ali ona ga zaustavi. Ružičasta ruka odjednom poleti uvis poput prometnikove. Pritom joj rukav spuzne niže pa on ugleda tragove na njezinu zapešću. Crne modrice požutjelih rubova duž cijele ruke.

– Nemojte — reče ona odlučnim glasom kakav iz njezinih usta još nije čuo.

I nije.

Znao je da neće.

Nije želio riskirati da je izgubi.

– Ne pitajte — reče ona — a ja neću pitati zašto ste jutros ono pripremili.

Odjednom se postidio, ali je shvatio. Kimnuo je, znajući da ga ne vidi jer mu je okrenuta leđima, ali njezina rečenica nije bila pitanje i nije tražila odgovor.

Sjeli su za stol, a njegovo jutarnje slavljeničko raspoloženje bilo je zgaženo pa su jeli u tišini. Nije mnogo pojela. Nije ni on.

Stigao je prvi klijent toga dana. Osamnaestogodišnjak koji je tvrdio da ga otac prezire. Želio je uspomene na vrijeme provedeno s ocem kako ga, kad ga pogleda, ne bi toliko rastužilo sve što je propustio i što propušta. Otac na tribini kako gleda njegovu nogometnu utakmicu i navija kada zabije gol koji donosi pobjedu. Otac koji se smiješi njegovim šalama. Ne trebaju mu novi razgovori, ništa dramatično ni egzotično. Samo sjećanja na zgone kada je otac bio uz njega. Pozoran i brižan.

Bojao se da ona sutradan neće doći, ali jest. Bila je po običaju odjevena u dnevnu haljinu, ali ova je imala duge rukave i visok ovratnik s dugmadi na zatiljku kako bi sakrila ono što je vidio prethodnoga dana. Ali bilo je prekasno. To će mu zauvijek biti pred očima. Kad god sklopi oči. Meso oko oka dodatno je potamnijelo. Nakon nekoliko tjedana nestalo je tragova, samo što nikada nisu u potpunosti iščezli. Njihov svjež, savršen suživot bio je onečišćen sve dok se kasno jedne večeri nije pojavila na njegovome pragu savijena u struku, kašljući, oblivena s toliko krvi da nije vidio odakle izvire. Nije mu dopustila da pozove policiju ni da je odvede u bolnicu. Nije mu dopustila da je opere. Željela je to učiniti sama, samo joj je trebao prostor za to. Zaključala se u kupaonicu i ondje ostala jedan sat, samo povremenim puštanjem vode i prskanjem dajući do znanja da je još živa.

Otvorila je vrata odjevena u njegovu košulju, poput djeteta u prevelikoj, prugastoj košulji. Spavala je u njegovome krevetu, a on je spavao

– odnosno bdio – na kauču. Nikada nisu razgovarali o tome, premda je on morao gristi jezik. Nekoliko dana poslije, ona se obratila njemu.

– Bismo li mogli razgovarati?

– Naravno. Sada mi dolazi klijent. Bi li mogla pričekati u kuhinji?

– Ja sam taj klijent – sjela je preda nj u naslonjač.

On se smrzne.

– Neću vam ništa ispričati – reče ona.

On jednom kimne, ne usuđujući se zucnuti.

– Znam da niste psihijatar. Znam da mrzite kad vam ljudi pričaju o svojim problemima.

– Vi ste drugo.

Ona se tužno nasmiješi.

– Dakle, evo mojega sjećanja. Onoga koje želim. Dan kad sam stigla ovamo.

Znao je na koji dan misli.

– Otvorili ste vrata, sretni kakvog vas nikada nisam vidjela. Zaintrigirana sam, ali se samo nasmiješim. Vaš osmijeh toliko je širok da je zarazan. Sretni ste što me vidite nasmiješenu. Dobro jutro, Judith, kažete. Ja odvrćam da mi je ime Mary.

Gleda ga pozorno, a u očima joj blistaju suze.

Mary, pomisli on, prelijepog li imena.

– Mary, kažete, prelijepo ime. Hvala, odvrćam. Onda me provedete predsoobljem, prihvatite moj kaput kao pravi džentlmen i

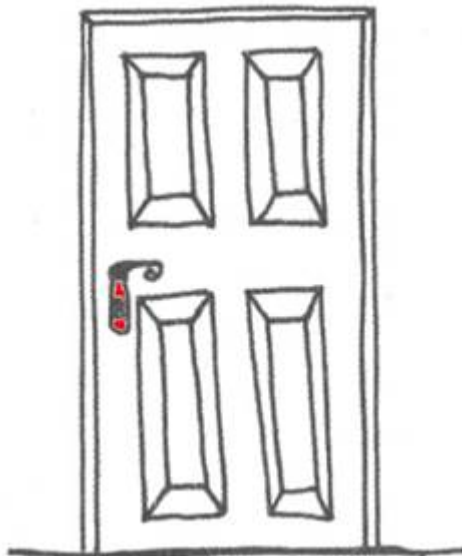
uvedete me u kuhinju. Čim otvorite vrata, zapahne me miris. Ondje je najljepši prostrti stol koji sam ikada vidjela. Nikada nitko nije učinio nešto tako obzirno za mene. Okrenem se i zahvalim vam. I kažem vam da je to najljepši miris, najljepše prostrt stol, najobzirnija gesta kojom me itko ikada počastio. I vi ste tako sretni. Sjednemo i sve pojedemo. Jedem sve redom jer je sve tako ukusno i želim da znate kako cijenim koliko vam je trebalo da sve to spravite. I kažem vam da je to najukusniji obrok koji sam ikada jela. I vi ste tako sretni. Onda pročitate novine pa razgovaramo o vijestima. Molim da mi ih objasnite, ne zato što me zanima, nego zato što želim čuti vaš glas. Zato što volim vaš glas. Zato što je to najčvršći i najpouzdaniji zvuk koji sam čula u cijelome životu. On je najčvršće u cijelom mojem životu.

Oči mu se napune suzama.

– Kažem vam to, a vi zamalo proplaćete. Zatim vas pitam o stroju i tome kako ste ga izumili. Ali ne pitam zašto premda me to oduvijek zanimalo. Mogu naslutiti. Čula sam govorkanja o onome što se dogodilo, ali u njih nisam povjerovala. No ne pitam vas zašto jer razumijem. Već znam zašto. Zato što znam kako trenutak može proletjeti — kako nešto uistinu želiš reći ili učiniti, ali budeš spriječen, a poslije bi se mogao rasprsnuti od žaljenja što nisi. I ljuti vas kad ljudi dođu ovamo i zažele glupa sjećanja kao to da su bili sportski prvaci ili varali supruge sa zgodnijim ženama. Jer nije u tome smisao. Smisao je u tome da izgubljen trenutak bude onakav kakav bi bio da te nešto nije omelo ili da nisi bio tolika kukavica ili da si znao kako ti je taj propušten trenutak jedina prilika da kažeš ili učiniš što želiš. Ali to vam ne kažem jer znate da znam. Razgovaramo o terminima. Jedemo sendviče sa sirom. Prije odlaska, zahvalim vam na svemu što ste učinili za mene. I zagrlim vas. To je najtopliji, najmekši – najsigurniji – zagrljaj koji sam kada doživjela i znam da ćete me štititi od svega.

On kimne.

– Zatim odem kući. Sretna. Vi gledate za mnom. Sretni. Oboje znamo da će s nama sve biti dobro.

Tada je zastala, a suze su joj se slijevale niz oba obraza. Skloni žice s glave, ustane, uzme torbicu i kaput pa ode. Ulazna vrata škljocnu za njom. On gleda kako se njezine čizme uspinju metalnim stubama na nogostup. Čuje samo brujanje stroja. Nikada je više neće vidjeti.

Postavi si prijanjaljke na sljepoočnice i čelo.

Prolazi joj prstima kroz kosu, a prsti mu propadaju kroz rastresite uvojke, mekane poput baršuna. Čuje kako ga netko doziva imenom. S desne strane prilazi mu kolega. Pozdravlja ga.

Ona mu kaže da će se vidjeti poslije. Malo je odsutan, ali pristaje. Brzo okrzne usnama kožu njezinih prstiju. Koža joj je topla i meka. Ona brzo povlači ruku da ga ne osramoti pred kolegom i odlazi. On se okreće prema kolegi da ga dočeka. Započinju razgovor o slučaju koji već mjesecima zbunjuje ured. Čuje je kako mu još jednom dovikuje pozdrav, ali zaokupljen je razgovorom. Kaže kolegi da mu je jako žao, ali da se mora oprostiti s njom kako treba. Kolega je pomalo uvrijeđen, ali strpjet će se. On podiže pogled, ona se okreće i oči im se susreću, ona mu se smiješi. On joj uzvraća smiješkom. Još jedna potvrda njihove ljubavi.

Uto začuje zvuk. Pakleni zvuk. Zvuk koji nikada neće zaboraviti. Nikada. Kolega mu tako čvrsto stegne nadlakticu da osjeti nokte na svojoj koži kroz ljetno odijelo. I zna, ali ne može se okrenuti. Ne želi pamtiti taj prizor do kraja života jer već zna da će mu svakoga dana biti pred očima. U snu i na javi. Svakog bogovetnog dana.

Nema potrebe da mijenja to sjećanje, gotovo je savršeno. Bio je to najsavršeniji dan u njegovu životu do toga trenutka. Ali Mary ima pravo, to je ono za čime žali, ono što ga tišti i tjera da ga nanovo proživljava tisuću puta dnevno. Da je barem podigao pogled kad ga je zazvala. Nasmiješili bi se jedno drugome, a ona bi se posljednji put uvjerala u njegovu ljubav. Konjska zaprega svejedno bi je udarila. Konja je prestrašilo nešto drugo. Propeo se. Ne može promijeniti ono što se dogodilo svima na trgu toga dana. Ne može je oživjeti u svojem umu, bilo bi to besmisleno. Ali volio bi da može promijeniti taj posljednji pogled. Bila je to jedina pogreška koju su toga dana učinili. Nesreća... to je bila tuđa pogreška. Tada bi sve bilo sto posto savršeno – do onoga trenutka.

Isključi stroj. Brujanje prestane.

I više nema ničega.

Zahvale

Zahvaljujem svojoj obitelji, Marianne Gunn O'Connor i divnoj ekipi u HarperCollinsu, osobito urednicama Lynne Drew i Kate Burke.

Table of Contents

[Cecelia Ahern - Svake godine i ostale priče](#)

[Sadržaj](#)

[Svake godine](#)

[Djevojka u zrcalu](#)

[SRPANJ 1992.](#)

[SRPANJ 2010.](#)

[Tvorac uspomena](#)